

SZABADSÁG

The oldest established and largest Hungarian paper in the United States

Thirtieth year. Published daily by
The Szabadság Printing & Publishing Co.
(An Ohio Corporation Dr. Andrew Cserna, President; B. K. Cserna, Secy.-Treas.)

Founded by:
E. T. KOHÁNYI
Alapította:
KOHÁNYI TIHÁMER

DR. ANDREW CSERNA, Editor

Edited and Published at
700-702 Huron Road (P. O. Box 171) Cleveland, O.
Telephone: Bell, Main 3535. Central 1231.

ELŐFIZETÉSI ÁR: Az Egyesült Államokban és Canadában egész évre \$10.00; hat hónapra \$6.00; három hónapra \$3.00. — KÜLFÖLDRE: egész évre \$14.00; hat hónapra \$9.00; három hónapra \$4.50. — SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada one year: \$10.00; half year: \$6.00; three months: \$3.00. — Foreign countries: one year: \$14.00; half year: \$9.00; three months: \$4.50. — Entered at the Post Office Cleveland, O. and admitted for transmission through the mails as Second Class Matter.

Eastern Office:
Room 603 Tribune Bldg., 154 Nassau St., New York.
Zsebtitkos: Joseph Horváth, Manager.

Árverésen a munkás ereje

A marylandi kormányzó.

Az utóbbi időben Amerikában, különösen a bostoni kikötőben, különös, szinte közepkori hangulatu divat kapott lábra: a munkások felállnak egy emelvényre és formális árverésen, eladásra kínálják a munkaerejüket.

A munkanélküliségnek, a gazdasági pangásnak szomorúan komikus ötlete a munkaerő árverés, aminek néha olyan külseje van, mint a régi rabszolgatársárnak.

Az ötletet több éhes matróz, meg akarta hosonítani Baltimoreban is. Most érkeztek meg a matrózok nem volt munkájuk, éheztek, gondolták magukban, ami Bostonban sikerült, miért ne sikerüljön Baltimoreban is? De mégse sikerült. A marylandi kormányzó lefújta az egész kísérletet. Kijelentette, hogy az ilyen munkaerő árverés a munkás büszkeségét, öntudatát alázza meg.

A kormányzónak egyáltalán nincsen igazsága.

Mit csinál az a munkás a mindennapi életben, mit csinál általában minden ember? Árverésre viszi a munkaerejét. Felkínálja itt, felkínálja ott, ahol pedig a legtöbbet ígérék a munkaerőjéért, ott szerződik le. Mi ez, ha nem árverés? Mert az elárverezendő munkáért nem állítják fel egy pódiumra!

Miközben van ennek a munkás önzettség?

A marylandi kormányzó valószínűleg azt hiszi, hogy a munkások, akik éheznek, akik hónapok óta kenyér nélkül lóg, sokkal kevésbé esorbul meg az önzetése, ha elme gyökölüdi, vagy a közjótékonyaságra szorul.

Nem mondjuk, ez a munkaerő elárverés nem épen a legesztendőbb látvány, de minden szomorú és kissé gúnyos hatása mellett is, az eredményezte, hogy egy-néhány ember munkához jutott aki amugy nem jutott volna hozzá.

Ha most nem eredményezett volna ez az árverés, mint azt, hogy egy csomó embert gondolkodóba ejtett a gazdasági és munkanélküli helyzetet illetően, már jó volt, hogy megcsinálták.

A marylandi kormányzó a legkényvesebb álláspontot foglalja el: megtiltja a munkakeresésnek ezt a módját, anélkül, hogy egy másik módszert ajánlana helyette.

Szép szavakból és "haj de a szivemen viszem a munkások büszkeségét" frázisból nem fognak az éhes matrózok jóllakni.

Koronázás akadályokkal.

Bécsből jelentik: A gyulafehérvári koronázási ünnepet, amelyet október 17-ére tűztek ki, valószínűleg későbbi időpontra halasztják, mert az országban most uralkodó belpolitikai nehézségek különösen a gazdasági és pénzügyi természetű komoly bajok igen alkalomszerűtlenül tennék a koronázással járó nagy ünnepségeket.

Négylábu hal az új kacsá

Váljunk el, váljunk el!

CARVETH WELLS, egy mérnök, felfedező, utazó és felolvasó, a világ legkomolyabb arcával felment a felolvasó pódiumra New York egyik halljában, megigazította a pápaszemét és így szólt:

— Most érkeztem a malajok közül.

Ha lett volna malajózius ember a hallgatóságban, az így szólt volna:

— Az meg is látszik magán.

De nem volt. Csak egy hitetlen akadt, aki ezt mondta:

— Ezt mindenki mondhatja.

Erre a mérnök-kéjuzató dühbe gurult és elkezdett mindenfeléket mondani, hogy ő miket tapasztalt a malajok között.

— Maguk talán nem is hiszik, de istenbizonny mondom maguknak a malajok között a legkönnyebb a válás az egész világon. A feleség nem válhat el, csak a férj. A férjnek pedig nagyon könnyű. Csak ezt kell neki mondani: "elválok tőled, elválok tőled, elválok tőled" és erre már el van válva.

Ez a válásnak a törvényes formája. Ha csak ennyit mond: "elválok tőled, elválok tőled", az nem gilt. Az meg nem törvényes. Jó módszer ugyan az aszonny meg a jésztésére, mert öngyászaga roppant megijed, amint kétszer hallja az ominózus kijelentést és remegve várja a válást törvényessé tevő harmadik "elválok tőled"-et, de épen csak ijesztésre jó. De nagyon jó módszer. A férj biztos lehet benne, hogy ráncba szedte a menyecskét. Aztán kimegy a házból és a markába röhög. Akármilyen családi baj van, csak annyit mond a férj, nagyon gyorsan: "elválok tőled, elválok tőled" és itt hirtelen megáll. Ez olyasfajta, mint a civilizált államokban a pofon. A malajok még nem kulturáltak annyira, hogy rájöttek volna a régi igazságra: "az aszonny verve jó", ők csak ijesztgetik a nőt.

Kis mozgás támadt a nézők között.

De a felolvasó rendületlenül folytatta:

— Ez mind semmi. Akkor a tigriseket láttam, mint egy ház, egy harapásra eszik meg az embereket.

— Micsoda halak vannak ott lent. Uraim! Négy lába van a halnak és jár, a part-ra kimegy és ott járkal.

— Hát a kigyók? Olyan hosszúak a kigyók, well, mit mondjak! Ugyse hínék el.

— Hogy mindent bebizonyítsak, hoztam magammal egy szarvast. Ez a szarvas olyan kicsi, hogy az embernek elfér a zsebében.

— Mutatni, mutatni, kiabáltak a hallgatók.

A kutató kutatói kezdett a zsebében, aztán zavartan elvörösödött:

— A fene egye meg, elvesztettem...

Egy állatot mégis be tudott azonban mutatni. Spárgára kötve elővezetett egy nagyon öreg, nagyon kopott kacsát. A kacsá már alig állt a lábán, nagyon beteg volt szegény. Hogyne: hisz már vége van a szezonnak.

Ez volt a legutolsó nyári kacsá.

Oreg ember és vén ember

Mikor lesz valaki öreg?

GREESY CREEKEN, Kentuckyban lakik egy nagyon öreg ember. Azon a környéken azt hiszik róla, hogy a világ legöregebb embere. Ugy hívják az öregget, hogy Uncle John Shell.

1860-ban a népszámláló harminehét esztendősek írta be Uncle John Shell.

Ez azonban csak arra vet világot, hogy az öreg most össze-vissza csak 98 esztendő. Ami még meg lehetős távol van attól, hogy valaki a világ legöregebb emberének vallja magát.

Az öreg János bácsi azonban ragaszkodik ehhez a szép jelzőhöz és a tisztelgetéshez, ami ezzel a jelzővel jár. Tehát azt mondja, hogy a népszámláló annak idején alaposan tévedett. János bácsi azt mondja, hogy ő 1788-ban született.

Ugyanígyen célszerűtlen Noah Babyt, aki egy new jersey-i szegényháznak halt meg néhány esztendővel ezelőtt. Ez az öreg meg azt mondotta magáról, hogy ő 137 esztendő. A halála után a hatóságok vizsgáló indítottak, hogy megtudják, tényleg hány esztendő volt az öreg, kidöri, hogy meg nem volt száz éves.

Most nagyon sokan erre gondolkodhatnak: lám, így csapják be az embereket, minduntalan olvasunk a világ legöregebb emberéről, aztán kiderül, hogy még száz éves se volt.

Hát nem egészen így áll a dolog. Volt egy-két ember, aki bátran harcolhatott azért a címért, ami a világ legöregebb emberét megilleti.

Angliában, Yorkshireben egy Henry Jenkins nevű ember 169 esztendő korában halt meg. Ennek az életkorát is hivatalosan a királyi rendelőtérre, utána számolták és kiderült, hogy az öreg igazat mondott. A király ekkor felszólította az öregget, hogy jöjjen el Londonba és lakjék nála, a királyi palotában. Ez az életmód változtatás ölte meg az öreg embert.

Egy másik angol ember, Thomas Parr, nyolcvan-nyolc esztendő korában nősült meg és két gyermek apja lett. 152 éves korában halt meg, az egyik unokája pedig 142 éves korában halt meg.

1612-ben I. országban nagy pompával temették el Desmond hercegnőt, aki 145 éves korában hunyt el.

A magyar történelem is tud igen öreg emberekről. 1724-ben halt meg Magyaróváron Történ Páter 182 éves korában, egy Rovin János nevű parasztember 172 éves korában halt meg, a felesége pedig 164 esztendő korában.

Az I. évszám óta a földön egy bengáliai ember volt az, aki eddig a világ legöregebb emberének nevezhette magát — teljes joggal, amennyiben az életkorát percekre hivatalosan és pontosan meg lehetett állapítani. Ez az ember Namas De Cugna volt és 1566-ban, 370 éves korában halt meg. Az arabok zarándokolni jártak hozzá, úgy tekintették rá, mint a világ nyolcadik csodájára.

Vagy kétszáz esztendővel ezelőtt Arnauld, a nagy francia, az egyik barátja felszólította, hogy vonuljon nyugalmába.

— Mert? — kérdezte Arnauld csodálkozva.

— Mert öreg vagy. Itt az ideje, hogy pihenésre gondoldj.

— Pihenni! Kiáltott Arnauld. Lesz időm pihenni majd egy örökkévalóságig.

Oreg ember nem vén ember. Elhet valaki száz évig és fiatal lehet — ha nem akar visszavonulni, ha fiatal a gondolkodása, mint Aranuldnak volt. És vannak emberek, akik már husz éves korukban vének.

Színház és politika.

Prágai jelentés szerint a cseh kormány úgy rendelkezett, hogy magyar színtársulat ezután csak Kassán játszhatik, de ott is felváltva a cseh társasággal. E kegyetlen, képtelen, igazságtalan rendelkezés szerint tehát olyan népes magyar, illetve nem íó városok is, mint Losonc, Pozsony, Eperjes, Léva, Ipoly-ság, Bártfa (a furdjével), Rimassombat, Rozonyó, Selmecbánya, Besztercebánya, Kőrömcébánya, Lőse, Kézsmárk, Igó, Komárom, Máramaros (ezt idekén a lebecsen színtársulatnak volt a nyári állomása), Munkács, Ungvár, Beregszász stb. teljesen színtársulat nélkül maradnának.

Éva anyánk s a fügefalevél

A művész s a modern nő.

A MODERN nő öltözködés már a művészet berkeiben is bizonyos forrongást idéz elő, ami különben előrelátható volt. A nagy női szabók állandóan arra hivatkoznak, hogy a modern női ruha mennyire artiztikus. Hát akkor az artiztikum művelői, a művészek, jogosultak arra, hogy beleszóljanak a nagy zajba.

A művészek részéről az első lövést Carl N. Wernitz, a chicagói Museum of Art igazgatója adta le.

Wernitz direktor ugynevezett történelmi visszapiantással kezdte meg előadását, amit a Fashion and Art League of America nagygyűlésén mondott a Congress hotelben. Kijelentette Wernitz, hogy két artiztikus viselet volt eddig a világon. Az egyiket Éva anyánk viselte, a másikat a mai modern nő.

— Éva nagyszerűen választott, mikor a fügefalevelet választotta, mondotta többek között a művész. Ennek a viseletnek van karaktere, vannak vonaljai, van koncepciója, igazi művészi viselet.

— Az Éva után következő koroknak a viseleitől ugyanazt nem mondhatom el. Mindig volt valami zavaró motívum, ami az egységes hatást tönkretette.

— Az igazi jazzi ruhát a nagyanyáink viselték. Anynyi cikkcsakk volt rajta és szépséges vonal, valamint bántó forma, hogy másnak, mint jazz ruhának nem nevezhetem.

— A mai modern női viselet, az az igazi! Látszik ezen a viseletben, hogy beható tanulmányozás előzte meg. Egyszerű, mert közel áll a természethez, szép, mert egyszerű. A legjobban megközelíti a fügefalevelet. A modern női viselet utánozza a női formákat, idomul azokhoz, nem nyomja el azokat nem rejti el, nem hoz ki formákat, amik nincsenek és nem rejti el viszont másokat, amiknek érvényesülniük kellene. Erre szép viselet. Eljen! És erre üritette grépdzsuszszal telt poharat.

Az amerikaiak pénze.

EGY csomó amerikai tőkepénzes — írja többek között a New York Tribune egyik vezércikkében — nemrégiben Frigyes és Albrecht osztrák főhercegeknek egy csomó kastélyt összevásárolta. Olyan nagy a megvásárolt kastélyok száma, hogy minden tőkepénzesnek juthat belőle egy-egy faudális váracská. Ebből a vásárlásból némi fény az újságírói mesterségre is hármlak. Az egyik vásárló ugyanis a Heraldnak és a Sunnak főembere, Mr. Munsey. Ha a főhercegek jószágaival együtt a címük is átszármaznék az új világba, Mr. Munseyből még főherceg is lehetne esetleg.

Eddig az volt a szokás, hogy, ha egy uralkodó-család rossz viszonyok közé került, a nemzet kinevezte saját magát örökösnek azok felett a jószágok felett, amelyeket a család mindenféle privilégiumok révén szerzett. Európa művészi gyűjteményei és nyilvános épületei mind eltávozott nagyságoknak a hagyatékai. Eleddig semmiféle idegen szindikátus nem tehetett rá a kezét Versaillesre, Fontainebleura, a Louvrera, a római Borghese kertekre, vagy a firenzei Pitti palotára, mert ezek a nemzet tulajdonát képezik és a magántulajdon szent.

A Habsburgok örökösie keményfejű üzletemberek. Ezek mindenesetre számoltak azzal a nehézséggel, ami az ő háziuraságukból származhat. Egy ország, bármennyire szívesen is veszi az idegenből jövő tőkét, a mivel iparát fellendítheti, természeti kincsait kiaknázhathatja, nem szeret mégse idegeneknek bért fizetni. Ez a gyengeség többé-kevésbé általános, az emberi természetben van a gyökere, ezt a körülményt az amerikai dollár-hercegek minden valószínűség szerint nem hagyják figyelmen kívül.

Hogy e birtokoknak, amelyeket régi tulajdonosaik jónak láttak eladni, az ujdonsült gazdái mennyire tudják Uncle Samet kényszeríteni arra, hogy elősegítse e birtokok nyugodt átvételét, még nem biztos. Nyugtalanító beszédek hangzanak arról, hogy a kormányok esetleg perre mennek egymással szemben. De, hogy e pert hol fogják lefolytatni, arról nincsen egy szó sem. Az ember el tudja képzelni, hogy Hughes külügyminiszter milyen energiákon tartaná magát távol ettől az esettől; szerencsére különben az amerikaiaknak, akiknek van pénzük befektetéshez, más alkalmak vannak erre, mint azok az alkalmak, amiket a Habsburgok, a Hohenzollernek és Wittelsbachok ajánlanak és így nem valószínű, hogy ilyen esetekből kifolyólag bármilyen kellemetlenség is származzék.

Ha most nem eredményezett volna ez az árverés, mint azt, hogy egy csomó embert gondolkodóba ejtett a gazdasági és munkanélküli helyzetet illetően, már jó volt, hogy megcsinálták.

A marylandi kormányzó a legkényvesebb álláspontot foglalja el: megtiltja a munkakeresésnek ezt a módját, anélkül, hogy egy másik módszert ajánlana helyette.

Szép szavakból és "haj de a szivemen viszem a munkások büszkeségét" frázisból nem fognak az éhes matrózok jóllakni.

LETARTÓZTATTAK EGY TEXASI FUTÓBANKÁRT.

NEW YORK, szept. 14. — Hitcheock szövetségi biztos fogva tartja a texasi hatóságok részére Frank McDowellt, a grahami (Tex.) Graham National Bank elnökét, akit avval vádolnak, hogy 35,406 dollárt sikkasztott el a bank pénzből.

Az új pénz.

A PÉNZÜGYMINISZTERIUMBAN igen komoly formában tárgyalnak arról, hogy újfajta pénzt fognak kibocsátani. Ennek az új pénznek a formája radikálisan különbözni fog a mostanitól.

Ha a változtatást megcsinálják, a dollár alakja, színe és felírása, e jól ismert kép, amelyet az előbbi generáció, az azelőtti és az azelőtti, végig a republika gyermekéveiig vissza, olyan jól ismert, teljesen meg fog változni.

A kisebb méretű papírospénz még az az előnye is meglesz, azonkívül, hogy ilyenformán olcsóbb lesz az előállítás, hogy a pénztárnokok, bankárok, mindazok, akik sok pénzt kezelnek naponként, sokkal könnyebben kezelhetik majd azt, mint a régi pénzt. A mostani bankjegyek, mondják a pénzügyminiszteriumban, inkább olyan embernek való, akinek széles a tenyere és hosszúak az ujjai.

Az új pénz nehezebb lesz hamisítani. Olyan nyomása lesz és az előállítás módja annyira komplikált, hogy az utazása erősen meg lesz nehezítve. És még sok, itt fel nem sorolható előnye lesz az új pénznek.

Jó lenne, ha a pénzügyminiszterium egy igen fontos kérdésre megfelelne: hol lehet nagyobb mennyiségben majd az új pénzt beszerezni s mi az a mód, ami mellett nagyobb mennyiségben lehet belőle félretenni?

Pénzküldés

Magyarországra Csehszlovákiába Jugoszláviába Romániába

Kézpénz dollárok kifizetése Magyarországon, Jugoszláviában

Postai és távirati pénzküldés.

BETÉTEK HAJÓJEGYEK KÖZJEGYZŐI ÜGYEK

Kiss Emil BANKÁR
133 Second Ave., New York.

FÉRFIAK BIZALOMMAL fordulhatnak tapaszkodó honlapunk felé. (Válassz titoktartás mellett.) **MEGVÁLTO GYÖGYSZERTÁR** 2017 W. 25 Street, Cleveland, O.

A HADIHAJÓKNAK KÖZÖS SORSA ÉRI AZ ALABAMÁT.

PHILADELPHIA, szept. 14. — Az Alabama csatahajója, amelyet valamikor az amerikai hadiflotta királyhajójának neveztek, s amely számos hajója volt a tartományok között meg a háború előtt is, tegnap indult utolsó útjára. Félmetes ágyúból, páncél-

ELSŐ OSZTALYU KÉNYELEM ÉS EL-LÁTÁS HARMADOSZTALYU JEGY ARAÉRT.
NINCS FEDELKÖZ CSAK KABIN. VEGYEN RÉSZEK A

nagy társas utazásban
1921 OKTÓBER 27-ÉN
MOUNT CLAY
GYORSHAJÓN
HAMBURGBA

Utasainkat Lengyel Mihály new yorki állami közjegyző, amerikai polgár vezeti és személyesen ügyel kényelmükre a hajón és biztonságukra a szárazföldön.

Hajójegy ára \$125 és \$5 hadiadó

Biztosítsa helyét minél előbb. Küldjön \$20 előleget.

American Union Bank
Németh János, elnök
Főzlet: 10 E. 22nd ST., New York City.
Fiók: 1597-2nd AVE.

STANDARD BANK
55 Ave. N. New York City.
AMERICAN STATE BANK
Care, Ind.
AMBRIDGE SAVINGS & TRUST CO.
Ambridge, Pa.
THE CITIZENS TRUST & SAVINGS BANK
Columbus, O.
FARMERS NATIONAL BANK
Beaverfalla, Pa.
INDIANA HARBOR NATIONAL BANK
Indiana Harbor, Ind.
INTERNATIONAL EXCHANGE BANK
1128 Penna. Ave., Pittsburgh, Pa.
UNION TRUST CO.
120 East Market St. Indianapolis, Ind.
YOUNGSTOWN STATE BANK
Youngstown, O.
M. AMBORSKI
Gaylord, Mich.
F. BELEZNAVY
1210 Celena St., Milwaukee, Wis.
GEZA BOLEZ
238 Hamilton St., Allentown, Pa.
BOLLA ÉS FIAI
7932 W. Jefferson Ave., Detroit, Mich.
JOHN E. BUTSKÓ
9146 Campau Ave., Hamtramck, Mich.
J. DUSCHINSZKY
7800 W. Jefferson Ave., Detroit, Mich.
EPERJESY ÉS HUSOVSKY
323 Broad St., Johnstown, Pa.
WM. A. FUZY
East Chicago, Ind.

J. GOYNE
Mahoney City, Pa.
JUL V. HARTMAN
52 N. Main St., Kenosha, Wisc.
S. A. HESSNER
719 St. Paul Ave., Milwaukee, Wisc.
HIRSCHFELD BROS.
7724 W. Jefferson Ave. és 428 Griswold St., Detroit, Mich.
KERTÉSZ & CO.
1024 Collins St., Joliet, Ill.
A. KLAWIER
607 Tremble Ave., Pittsburgh, Pa.
G. KRISTON
616 Maple Ave., Johnstown, Pa.
M. E. MARTIN
1136 E. 23rd St., Chicago, Ill.
MAKRANCZY TESTVÉREK
2815 Lorain Ave., Cleveland, O.
MOKRAY TESTVÉREK
150 Second St., Passaic, N. J.
W. H. RICKY
38 West St., Trenton, N. J.
J. P. SMITH
310 Tuscaranna Ave., Barboursville, O.
W. SCHOFERNACKER
4232 Wentworth Ave., Chicago, Ill.
D. SAUBER
Lackawanna, N. Y.
M. TORHAN
Mt. Clair, Pa.
SIMON P. GYULA
Corner Genesee and Whittemore St., E. Toledo, O.
GEORGE TÓTH
602 So. Chapin St., South Bend, Ind.

RÉZ CSÖVEZET MELEGÍTÉS CELJÁRA.
Mindenféle réz csövezet állandó raktáron. Végezze ön maga plomber munkáját. Mi mindenkinél áruunk.
PLUMBERS SUPPLY CO.
433 Liberty Ave., Pittsburgh, Pa.
Írjon árjegyzékért. Ingyen küldjük.

KIPRÓBÁLT, BIZTOS UTON
a tisztesség, becsületesség és pontosság után soha senkit csatlódás nem érhet. — Ezért forduljon ön mindennemű **PÉNZKÜLDÉSI, PÉNZBEVÁLTÁSI, HAZA-UTAZÁSI, KIHÓZATALI ÉS ÓHAZAI ÜGYEIVEL**

olyan bankcéhez, melynek régi, jó hírneve biztosítja a föltelen gyors és lelkiismeretes elintézését. — Ilyen bankcég:
RUTTKAY JENŐ bankháza
106 AVE B, NEW YORK
18 éve szolgálja az amerikai magyarságot.

Dollár kifizetés Magyarországon
A Bécsi Bankegylet magyarországi főintézte utján
DOLLÁROKAT
kézpénzben, táviratilag vagy posta útján, Magyarország bármely részébe átutalni lehet.

Az átutalt dollárösszeg minden levonás nélkül, amerikai dollár bankjegyekben, lesz kifizetve.

ALEX von FEST
A BÉCSI BANKEGYLET
amerikai képviselője.
55 BROADWAY
NEW YORK CITY.

Bi
a
Kla
Sheppa
meg
LE
össze
sz
NEW
Sheppa
rói sz
a nagy
a vizs
lefolyt
gok-ell
hogy a
jogpít
"Az
"amely
titkos
sbit, a
kámzsi
mely m
gároká
től, a s
badsgj
igeni a
nagyse
ne lef
"Le
mert a
az eljá
amely
bünteti
nyink.
het jár
ellen, a
az igaz
goknak
megáll
ki a r
igeni a
titkos
tagjai
a polg
"Ha
zán nem
a legsi
Amerik
A Yel
sok höf
rendlet
Old Fait
mérőlü
gasság
közökb
ugyaner
Old Fait
tisztítá
eltávol
a test
gyógyoz
témébe
hűsége
követke
gyan go
"Virden
met sz
idő alatt
tűnő sz
egész es
óta. Na
ner's Bi
családn
Gyógyze
kereske
van rakt
M
MAGY
KÖKE
TEK
A ma
vetett
magyar
tekintet
terület
Ez küi
Egyesü
legelőse
eszközü
hogy a
nap al
Hajó
a szep
zöha
den ha
a legal
Késel
hozzat
Haza,
szüksé
sen elk
teisi h
goztást
Henry
39 C
NE

Birói vád a Ku Klux Klan ellen

Sheppard szövetségi bíró megengedi a vizsgálatot az egész vonalon.

LESZJÓTÓ VÉLEMÉNY.

Összeesküvésnek mondja a szervezet működését.

NEW YORK, szeptember 14. Sheppard szövetségi bíró a birói székéből kijelentette, miképp a nagyvezetőknek joga van a vizsgálatot teljes mértékben lefolytatni oly teljes társaságok ellen, melyekről az a hír, hogy a polgárok alkotmányos jogait sértik meg.

"A szervezet", mondotta, "amely szabad tüzek mellett titkos helyeken tartja a gyűléseit, amelynek a tagjai fehér kanzsárt és alarbot viselnek, a mely megkérdi azt, hogy a polgárokat az alkotmány jogaitól a szőlés és lelkiismereti szabadságtól stb. megfosztja, igen alkalmas arra, hogy a nagyvezetőknek vizsgálata ellen lefolytatható legyen."

"Lefolytatható pedig azért, mert a titkos szervezetnek ez az elvárása olyan összeküvés, amely a törvény egész súlyával büntethető."

"Jelenis van olyan törvényünk, amelynek alapján el lehet járni az ellen a szervezet ellen, amely az erdőkben osztja az igazságot. A titkos társaságoknak nem áll hatáskörében megállapítani azt, hogy ki jó és ki rossz polgár. Már pedig igen most is van egy olyan titkos szervezet, amelynek a tagjai meg akarják cenzurálni a polgártársak viselkedését."

"Ha ezt megengednénk, igazán nem lenne semmi különbség a legsötétebb Oroszország és Amerika között."

AZ OLD FAITHFUL.

A Yellowstone National Parkban a hóorrás dob fel vizelőpokat, rendellenes időközökben. Egyedül az Old Faithful nevű forrás 2 láb átmérőjű vízzel lövel fel 150 láb magasságra. 65-70 perc rendszeres időközökben. Triner's Bitter Wine ugyanezt a nevet érdemli meg. Egy Old Faithful készítmény, mely mindig tisztítja a beleket egy pár óra alatt, eltávolítja a gázokat és helyreállítja a test normális működését. Hazi gyógyszer ez, a szó legnemesebb értelmében, "semper fidelis" mindig hűséges, a latin mondanak szerint. A következőkben van egy példa, hogyan gondolkodnak felelős felőle: "Virden, Ill. Kérem megrendésemre szállítani a lehető legrovidebb idő alatt. Nem akarok sokáig a kórházban szorult lenni, mely szert egész családom használja már évek óta. Nagy barátja vagyok a Triner's Bitter Wine-nak, mely minden családnak szükséges. Joseph Jurak." Gyógygyszerem vagy gyógyszerkészítmény minden Triner's szert van raktáron. 216

A Habsburg-családnak a társaság által átvett vagyona körülbelül 1,200,000 hold föld, a miből 60,000 hold van Olaszországban, 120,000 hold Romániában, 290,000 hold Magyarországon, 200,000 hold Ausztriában és 200,000 hold Csecho-Szlovákiában. Ezen kívül 12 vagy 14 repácukorgyár, több szénbánya, Ausztria és Magyarország nagyobb városainak bérházak, kaszáló és a bécsi Albertina-múzeum tartoznak az egy birtokhoz, amint azt már tegnap megírtuk. Magának ennek a múzeumnak a működését száz millió dollár értékűnek tartják. A háború előtt a Habsburg-család Európa egyik leggazdagabb családja volt, az ő vagyona csak az orosz cárnak és a Rotshildoknak a vagyonával lehetett összemérni.

MAGYAROK MAGYARORSZÁGI BANKOKBAN LEVŐ BETÉTEK UTÁN ADÓT KELL FIZETNI.

A magyar kormány vagyonadót vetett ki magyar állampolgárok magyarországi bankbetétei után, tekintet nélkül arra, hogy magyar területen laknak vagy Amerikában. Ez különös fontossággal bír az Egyesült Államok területén lakó magyarokra. Erről a törvényről és fontos részleteiről bárkinek készséggel adunk bővebb felvilágosítást.

Magyar születésű amerikai állampolgárok, kiknek Magyarországon vannak bankbetétei, az adó az adó alól fel vannak mentve, ha a szükséges okmányokkal igazolják tudják amerikai polgárúgukat. Ezt az okiratot bárkinek díjmentesen kiadjuk.

Dollár, vagy korona-átutalásokat sürgőnyleg vagy postai úton a legelőbb napi árfolyam mellett elküldjük. Be tudjuk igazolni, hogy sürgőnyleg átutalásunkat a nap alatt fizették ki.

Hajójezők egyenesen Budapestig a szeptember 24-én induló Róma gőzjárón 88.35. Azonkívül minden hajóvonalra adunk el jegyeket a legelőbb napra árák mellett. Késedelem nélkül kihozzuk hozzájárulóit.

Raza, vagy ide való utazáshoz szükséges összes iratát díjmentesen elkészítjük. Podgyászt rendelési helyéig biztosítjuk. Felvilágosítást minden ügyben adunk.

Henry C. Záró bankár
39 COOPER SQUARE,
NEW YORK CITY.

Hogyan kezelik majd a Furcsa a férj urom végakarata

Az amerikai szindikátus vásárlásának újabb részletei. — Csak egy-harmadrészt vesznek át az amerikaiak. — Az új társaság a Nemzetek Ligája elé viszi a birtok-harcot.

Frigyos osztrák főhercegnek és családjának a birtokait, melyben most egy esomó amerikai nagytőkés szerzett érdeklődési részt, egy társaság fogja kezelni, melynek neve **General Real Estate and Trust Co.** A társaság Svájcban, Genfben alakult, és ott is köbeleték be 500,000 dollár alaptőkével. A részvény-társaságnak két-harmad részben az osztrák főhercegi család a tulajdonosa, egy-harmad részben pedig az amerikai csoport. Tehát téves volt az az első hír, hogy az amerikai szindikátus egészen megvásárolta volna az óriási birtokot. A társaság **René Viviani**, volt francia miniszter-előnököt alkalmazta ügyvédje gyanánt, hogy feloldassa zárlat alól azokat a Habsburg-birtokokat, melyeket a különböző utódállamok kormányai lefoglaltak. Ezeket a részleteket tegnap lehetett megtudni **J. Leonard Replogle** amerikai tőkepénztőstől, aki az amerikai érdeklődésűek élén áll.

Ugyanezek **Viviani** bizták meg azzal a feladattal is, hogy az újrat a Nemzetek Ligájának vegyes törvényeszeke elé vigye azon az alapon, hogy nemelyik birtoknak az elkobzása egyesek megértése volt a st.-germaini békekén.

Azok a tárgyalások, melyek a roppant birtoknak illeténi vételére vezettek, tulajdonképpen már két évvel ezelőt indultak meg, amikor **Replogle** Európában járt és ott **Eugene Schneider** francia acélgárással tárgyalta, a tehéni Bergumhuz ten acélművek átvételéről. Ez a tárgyalás eredményes is volt és **Replogle** ma az acélművek egyik igazgatója. E vétel következménye volt az, hogy a vevőket megkeresték, hogy más, az acélművekkel határos birtokokat is vegyenek át. Ez a művelet addig ismétlődött, hogy később szükségessé vált nagyobb amerikai tőkének a bevonása is és így jött létre a szindikátus.

A tehéni acélművek minden tekintetben egészen modern telepek. Jelenleg körülbelül 20,000 embert foglalkoztatnak és **Replogle** szerint munkaképességüknek körülbelül 85 százalékig dolgoznak. Mellékterméneiket kezeli a szénbányákat, kőszekemencéket, vasöntőket és amellet, hogy egyike a legelőbb acél-előállítóknak: versenyezni is tud berendezés dolgában is az amerikai legnagyobb telepekkel is. **Schneider** továbbra is vezetni fogja az acélműveket.

A Habsburg-családnak a társaság által átvett vagyona körülbelül 1,200,000 hold föld, a miből 60,000 hold van Olaszországban, 120,000 hold Romániában, 290,000 hold Magyarországon, 200,000 hold Ausztriában és 200,000 hold Csecho-Szlovákiában. Ezen kívül 12 vagy 14 repácukorgyár, több szénbánya, Ausztria és Magyarország nagyobb városainak bérházak, kaszáló és a bécsi Albertina-múzeum tartoznak az egy birtokhoz, amint azt már tegnap megírtuk. Magának ennek a múzeumnak a működését száz millió dollár értékűnek tartják. A háború előtt a Habsburg-család Európa egyik leggazdagabb családja volt, az ő vagyona csak az orosz cárnak és a Rotshildoknak a vagyonával lehetett összemérni.

Az osztrák főhercegnek és családjának a birtokait, melyben most egy esomó amerikai nagytőkés szerzett érdeklődési részt, egy társaság fogja kezelni, melynek neve **General Real Estate and Trust Co.** A társaság Svájcban, Genfben alakult, és ott is köbeleték be 500,000 dollár alaptőkével. A részvény-társaságnak két-harmad részben az osztrák főhercegi család a tulajdonosa, egy-harmad részben pedig az amerikai csoport. Tehát téves volt az az első hír, hogy az amerikai szindikátus egészen megvásárolta volna az óriási birtokot. A társaság **René Viviani**, volt francia miniszter-előnököt alkalmazta ügyvédje gyanánt, hogy feloldassa zárlat alól azokat a Habsburg-birtokokat, melyeket a különböző utódállamok kormányai lefoglaltak. Ezeket a részleteket tegnap lehetett megtudni **J. Leonard Replogle** amerikai tőkepénztőstől, aki az amerikai érdeklődésűek élén áll.

A Habsburg-családnak a társaság által átvett vagyona körülbelül 1,200,000 hold föld, a miből 60,000 hold van Olaszországban, 120,000 hold Romániában, 290,000 hold Magyarországon, 200,000 hold Ausztriában és 200,000 hold Csecho-Szlovákiában. Ezen kívül 12 vagy 14 repácukorgyár, több szénbánya, Ausztria és Magyarország nagyobb városainak bérházak, kaszáló és a bécsi Albertina-múzeum tartoznak az egy birtokhoz, amint azt már tegnap megírtuk. Magának ennek a múzeumnak a működését száz millió dollár értékűnek tartják. A háború előtt a Habsburg-család Európa egyik leggazdagabb családja volt, az ő vagyona csak az orosz cárnak és a Rotshildoknak a vagyonával lehetett összemérni.

A Habsburg-családnak a társaság által átvett vagyona körülbelül 1,200,000 hold föld, a miből 60,000 hold van Olaszországban, 120,000 hold Romániában, 290,000 hold Magyarországon, 200,000 hold Ausztriában és 200,000 hold Csecho-Szlovákiában. Ezen kívül 12 vagy 14 repácukorgyár, több szénbánya, Ausztria és Magyarország nagyobb városainak bérházak, kaszáló és a bécsi Albertina-múzeum tartoznak az egy birtokhoz, amint azt már tegnap megírtuk. Magának ennek a múzeumnak a működését száz millió dollár értékűnek tartják. A háború előtt a Habsburg-család Európa egyik leggazdagabb családja volt, az ő vagyona csak az orosz cárnak és a Rotshildoknak a vagyonával lehetett összemérni.

A Habsburg-családnak a társaság által átvett vagyona körülbelül 1,200,000 hold föld, a miből 60,000 hold van Olaszországban, 120,000 hold Romániában, 290,000 hold Magyarországon, 200,000 hold Ausztriában és 200,000 hold Csecho-Szlovákiában. Ezen kívül 12 vagy 14 repácukorgyár, több szénbánya, Ausztria és Magyarország nagyobb városainak bérházak, kaszáló és a bécsi Albertina-múzeum tartoznak az egy birtokhoz, amint azt már tegnap megírtuk. Magának ennek a múzeumnak a működését száz millió dollár értékűnek tartják. A háború előtt a Habsburg-család Európa egyik leggazdagabb családja volt, az ő vagyona csak az orosz cárnak és a Rotshildoknak a vagyonával lehetett összemérni.

A Habsburg-családnak a társaság által átvett vagyona körülbelül 1,200,000 hold föld, a miből 60,000 hold van Olaszországban, 120,000 hold Romániában, 290,000 hold Magyarországon, 200,000 hold Ausztriában és 200,000 hold Csecho-Szlovákiában. Ezen kívül 12 vagy 14 repácukorgyár, több szénbánya, Ausztria és Magyarország nagyobb városainak bérházak, kaszáló és a bécsi Albertina-múzeum tartoznak az egy birtokhoz, amint azt már tegnap megírtuk. Magának ennek a múzeumnak a működését száz millió dollár értékűnek tartják. A háború előtt a Habsburg-család Európa egyik leggazdagabb családja volt, az ő vagyona csak az orosz cárnak és a Rotshildoknak a vagyonával lehetett összemérni.

A Habsburg-családnak a társaság által átvett vagyona körülbelül 1,200,000 hold föld, a miből 60,000 hold van Olaszországban, 120,000 hold Romániában, 290,000 hold Magyarországon, 200,000 hold Ausztriában és 200,000 hold Csecho-Szlovákiában. Ezen kívül 12 vagy 14 repácukorgyár, több szénbánya, Ausztria és Magyarország nagyobb városainak bérházak, kaszáló és a bécsi Albertina-múzeum tartoznak az egy birtokhoz, amint azt már tegnap megírtuk. Magának ennek a múzeumnak a működését száz millió dollár értékűnek tartják. A háború előtt a Habsburg-család Európa egyik leggazdagabb családja volt, az ő vagyona csak az orosz cárnak és a Rotshildoknak a vagyonával lehetett összemérni.

A Habsburg-családnak a társaság által átvett vagyona körülbelül 1,200,000 hold föld, a miből 60,000 hold van Olaszországban, 120,000 hold Romániában, 290,000 hold Magyarországon, 200,000 hold Ausztriában és 200,000 hold Csecho-Szlovákiában. Ezen kívül 12 vagy 14 repácukorgyár, több szénbánya, Ausztria és Magyarország nagyobb városainak bérházak, kaszáló és a bécsi Albertina-múzeum tartoznak az egy birtokhoz, amint azt már tegnap megírtuk. Magának ennek a múzeumnak a működését száz millió dollár értékűnek tartják. A háború előtt a Habsburg-család Európa egyik leggazdagabb családja volt, az ő vagyona csak az orosz cárnak és a Rotshildoknak a vagyonával lehetett összemérni.

A Habsburg-családnak a társaság által átvett vagyona körülbelül 1,200,000 hold föld, a miből 60,000 hold van Olaszországban, 120,000 hold Romániában, 290,000 hold Magyarországon, 200,000 hold Ausztriában és 200,000 hold Csecho-Szlovákiában. Ezen kívül 12 vagy 14 repácukorgyár, több szénbánya, Ausztria és Magyarország nagyobb városainak bérházak, kaszáló és a bécsi Albertina-múzeum tartoznak az egy birtokhoz, amint azt már tegnap megírtuk. Magának ennek a múzeumnak a működését száz millió dollár értékűnek tartják. A háború előtt a Habsburg-család Európa egyik leggazdagabb családja volt, az ő vagyona csak az orosz cárnak és a Rotshildoknak a vagyonával lehetett összemérni.

A Habsburg-családnak a társaság által átvett vagyona körülbelül 1,200,000 hold föld, a miből 60,000 hold van Olaszországban, 120,000 hold Romániában, 290,000 hold Magyarországon, 200,000 hold Ausztriában és 200,000 hold Csecho-Szlovákiában. Ezen kívül 12 vagy 14 repácukorgyár, több szénbánya, Ausztria és Magyarország nagyobb városainak bérházak, kaszáló és a bécsi Albertina-múzeum tartoznak az egy birtokhoz, amint azt már tegnap megírtuk. Magának ennek a múzeumnak a működését száz millió dollár értékűnek tartják. A háború előtt a Habsburg-család Európa egyik leggazdagabb családja volt, az ő vagyona csak az orosz cárnak és a Rotshildoknak a vagyonával lehetett összemérni.

Furcsa a férj urom végakarata

Fred H. Atwood ügyvéd kissé bizár végrendekezéseket tett.

SZIGORU FELTÉTELEK.

Az özvegy nem mehet férjhez. — A fiuk nem ihatnak.

CHICAGO, szept. 14. — Fred H. Atwood, hírneves itteni ügyvéd, aki szeptember elsején értékű vagyonát a feleségére és a két fiára hagyta, azonban a következő szigorú feltételek mellett:

Az özvegynek nem szabad újul férjhez mennie, mert különben elveszti a jussát a vagyonból. A fiainak, **Henrynek** és **Ivánknak**, nem szabad szeszes italt inniök, sem pedig dohányozniök, mert különben mit sem kaphnak a hagyatékából.

Atwood egy "teljesen absztinens" ügyvédi cégnek volt a tagja. Négyen voltak a cégtagok és egyikük sem ivott, sem dohányzott. Amennyiben az özvegy férjhez menne, avagy a fiuk innának, vagy dohányoznának, a végrendeleti végrehajtók az egész hagyatékot arra kötelesek fordítani, hogy fiukat és fiatal embereket tanítsanak a szalonok és más kérékony helyiségek elkerülésére.

Az özvegy halála, avagy újul férjhezmenetele esetén az őt megillető rész a hagyatékú vagyonhoz esatolandó és azt a végrehajtók a két fiu részére egymásközi egyenlő arányban kezelik. Ha az egyik fiu meghal, avagy megszegi a feltételt, a része a másik fiu javára kezeleendő.

Amikor a fiatalabb fiu harmincadik életévét elérte, a végrendeleti végrehajtók kötelesek a két fiunak a hagyatékú fizetni, azonban az özvegy osztályrésze a haláláig, avagy a férjhezmeneteleig a végrendeleti végrehajtók kezelésében marad.

RABLÓGYILKOSSÁGGAL VADOLJAK AZ ÜGYVÉDET.

JACKSONVILLE, Fla., szeptember 14. — John Pope helyi ügyvéd és a chicagói illetőségű **Frank Rawlings** együtt-tesen elsőfoku gyilkosság vádjá alá helyezte a nagyvezetők. A vád szerint az ügyvéd és **Rawlings** löttek agyon szeptember 4-én **George H. Hickmant**, az egyik helybeli színház pénztárosát a pénztár kirablására tett kísérlet közben. Altitóltag **Rawlings** lötte agyon **Hickmant**, de a rablást Pope tervezte.

JACKSONVILLE, Fla., szeptember 14. — John Pope helyi ügyvéd és a chicagói illetőségű **Frank Rawlings** együtt-tesen elsőfoku gyilkosság vádjá alá helyezte a nagyvezetők. A vád szerint az ügyvéd és **Rawlings** löttek agyon szeptember 4-én **George H. Hickmant**, az egyik helybeli színház pénztárosát a pénztár kirablására tett kísérlet közben. Altitóltag **Rawlings** lötte agyon **Hickmant**, de a rablást Pope tervezte.

JACKSONVILLE, Fla., szeptember 14. — John Pope helyi ügyvéd és a chicagói illetőségű **Frank Rawlings** együtt-tesen elsőfoku gyilkosság vádjá alá helyezte a nagyvezetők. A vád szerint az ügyvéd és **Rawlings** löttek agyon szeptember 4-én **George H. Hickmant**, az egyik helybeli színház pénztárosát a pénztár kirablására tett kísérlet közben. Altitóltag **Rawlings** lötte agyon **Hickmant**, de a rablást Pope tervezte.

JACKSONVILLE, Fla., szeptember 14. — John Pope helyi ügyvéd és a chicagói illetőségű **Frank Rawlings** együtt-tesen elsőfoku gyilkosság vádjá alá helyezte a nagyvezetők. A vád szerint az ügyvéd és **Rawlings** löttek agyon szeptember 4-én **George H. Hickmant**, az egyik helybeli színház pénztárosát a pénztár kirablására tett kísérlet közben. Altitóltag **Rawlings** lötte agyon **Hickmant**, de a rablást Pope tervezte.

JACKSONVILLE, Fla., szeptember 14. — John Pope helyi ügyvéd és a chicagói illetőségű **Frank Rawlings** együtt-tesen elsőfoku gyilkosság vádjá alá helyezte a nagyvezetők. A vád szerint az ügyvéd és **Rawlings** löttek agyon szeptember 4-én **George H. Hickmant**, az egyik helybeli színház pénztárosát a pénztár kirablására tett kísérlet közben. Altitóltag **Rawlings** lötte agyon **Hickmant**, de a rablást Pope tervezte.

JACKSONVILLE, Fla., szeptember 14. — John Pope helyi ügyvéd és a chicagói illetőségű **Frank Rawlings** együtt-tesen elsőfoku gyilkosság vádjá alá helyezte a nagyvezetők. A vád szerint az ügyvéd és **Rawlings** löttek agyon szeptember 4-én **George H. Hickmant**, az egyik helybeli színház pénztárosát a pénztár kirablására tett kísérlet közben. Altitóltag **Rawlings** lötte agyon **Hickmant**, de a rablást Pope tervezte.

JACKSONVILLE, Fla., szeptember 14. — John Pope helyi ügyvéd és a chicagói illetőségű **Frank Rawlings** együtt-tesen elsőfoku gyilkosság vádjá alá helyezte a nagyvezetők. A vád szerint az ügyvéd és **Rawlings** löttek agyon szeptember 4-én **George H. Hickmant**, az egyik helybeli színház pénztárosát a pénztár kirablására tett kísérlet közben. Altitóltag **Rawlings** lötte agyon **Hickmant**, de a rablást Pope tervezte.

JACKSONVILLE, Fla., szeptember 14. — John Pope helyi ügyvéd és a chicagói illetőségű **Frank Rawlings** együtt-tesen elsőfoku gyilkosság vádjá alá helyezte a nagyvezetők. A vád szerint az ügyvéd és **Rawlings** löttek agyon szeptember 4-én **George H. Hickmant**, az egyik helybeli színház pénztárosát a pénztár kirablására tett kísérlet közben. Altitóltag **Rawlings** lötte agyon **Hickmant**, de a rablást Pope tervezte.

JACKSONVILLE, Fla., szeptember 14. — John Pope helyi ügyvéd és a chicagói illetőségű **Frank Rawlings** együtt-tesen elsőfoku gyilkosság vádjá alá helyezte a nagyvezetők. A vád szerint az ügyvéd és **Rawlings** löttek agyon szeptember 4-én **George H. Hickmant**, az egyik helybeli színház pénztárosát a pénztár kirablására tett kísérlet közben. Altitóltag **Rawlings** lötte agyon **Hickmant**, de a rablást Pope tervezte.

Egy boldog család

"TISZTELT URAM!

Fogadják hálás köszönetemet a nekem küldött orvosságért, amit bátorokodom bárkinek ajánlani, aki ideges, vagy vérszegény, mert már sok 10 meg 20 dollárakat költöttem ide meg amoda, ahol meghallottuk, hogy dicsernek egy doktort, de az mind nem ért semmit. Californiában sok híres doktor van és voltam is egynéhányánál, de egy sem bírt segíteni rajtam, végig próbáltuk az összes fennen hirdetett patikákat, anélkül, hogy egy is segített volna, amíg az Ön patikájába utasítottak és megrendeltem a Saturnin híres elétalt, a miből 5 dollárért elfogyasztottam 5 üveggel, de megért ez sok száz dollárt, mert visszaadta az egészségetem. Ajánlom minden magyarnak, különösen a földieimnek, akik Hajdu-Dorogról valók, hogyha érik a maguk baját, ne hanyagolják el, de forduljanak minden bizalommal a Bolgár ur gyógyszerárúhoz, mert ott Isten után hamarabb kap segítséget, mint bárhol másutt. Ha idegesek, vagy erőtlének, vagy vérszegények, a hátuk és a derekuk fáig, úgy rendeljék meg a Saturnin, amelytől egy üveg \$1.25, 3 üveg \$3.00, de a legjobb egy teljes készletet rendelni, ami 5 üvegből áll és aminek az ára 5 dollár bértmentve. Meg is mondom minden magyar honfitársamnak a pontos címet: **Vörös Kereszt Patika, 8901 Buckeye Road, Cleveland, O.** hogy tudják, melyik a legmegbízhatóbb patika Amerikában. Itt küldöm a családom és a magam fényképét, akik halával köszönjük az egészségetem a Vörös Kereszt Patikának és híres találmányának, a Saturninnak. Ezzel maradok tisztelttel!

KISS ANTALNÉ és családja;
Portland Cement Co., Riverside, California."

Kérjen nagy Orvosi Tanácsadó Könyvet. Vigyázzon a címre: **Vörös Kereszt Patika, 8901 Buckeye Road, Cleveland, Ohio.**

A világ methodistái a háboruskodás ellen

A londoni világkonferencia általános lefegyverzésre sürgeti a népeket.

LONDON, szept. 14. — A világ methodistáinak Londonban most folyó világggyűlése egy meglehetősen érlelyességgel megfogalmazott határozatot fogadott el, melyben a nemzetközi lefegyverzést és a háború teljes megszüntetését sürgetik. Ezt a határozatot meglehetősen heves vita után fogadták el, amely azonban nem ezen elv fölött forgott, hanem arról, hogy a határozatban legyen-e említés a Nemzetek Ligájáról vagy sem?

Végül is a Nemzetek Ligáját teljesen kihagyták a határozatból és bizottságot külték ki annak tanulmányozására, hogy a Nemzetek Ligájával szemben milyen álláspontot foglaljanak el? Erről a beterjesztendő javaslatról aztán később szavaznak.

Az elfogadott határozatban a világkonferencia "32,000 követőtök nevében és érdekében habozás és fenntartás nélkül kijelenti, hogy föltétlenül szükségesnek tartja a nemzetközi lefegyverzést és háboruskodások teljes megszüntetését."

Most, hogy itt ülünk az emberi történelem legszörnyűbb összeesküvésében, amely a világ minden részén pusztításokat vezetett az emberi életben és végonyban és a mi annyi vizsgálathatatlanná bántat és meg nem nyitható nyomorúságot szerezett: kijelentjük, hogy a háború kétségbevonhatatlan átok az emberiségben.

Az értünk szenvedett és meghalt ifjak millióinak nevében, a gyászborult otthonok millióinak érdekében és azokért a hallgatók sokaságokért, akik még mindig szenvedniük: követeljük, hogy államférfiaink és vezetőink találjanak valami más utat és módot arra, hogy a nemzetközi egyenlenségeket kiegyenlítsék. Visszatartsuk azt a tant, hogy a háború elkerülhetetlen szükségesség. Az igaz ügynek az igazság, nem pedig az erőszak, kell, hogy legfőbb birája legyen. A véleménykülönbségeket ésszel kell eloszlatni, nem pedig embermészárlással."

A bíró többek között a következőket mondotta: "Mint az Egyesült Államok polgára és a békét és hazám szerető ember, ki akarom jelenteni, hogy a mi kormányunk vetélytársat akar állítani a Nemzetek Ligája ellen. Az a lefegyverzési konferencia több kárt csinálhat, mint hasznos. Az én mély meggyőződése, hogy az Egyesült Államok népe igenis öhajítja a mi belépésünket a Nemzetek Ligájába."

A bíró ezután indítványozta, hogy a javaslatot adják vissza az indítványozó bizottságnak, módosítás végett.

A javaslat felett nagy vita keletkezett, bár az Ames bíró

ÉRTESÍTÉS

Magyar Királyi Állami Jegyintézet

a magyar lebélyegzésű osztrák-magyar bankjegyek és Magyar Királyi Postatakarékpénztári pénzjegyek kicserélés végett való deponálási határidejét további 15 nappal

Szeptember 30-ig meghosszabbította,

hogy a forgalomból kivont bankjegyeknek új államjegyekre való kicserélése mindenkinek alkalmas adjon.

Felhívom ennél fogva mindazokat, akik magyar lebélyegzésű osztrák-magyar bankjegyeiket, vagy Magyar Királyi Postatakarékpénztári pénzjegyeiket új államjegyekre kicserélni öhajítják, hogy azokat legkésőbb **FOLYÓ HÓ 29-IG** juttassák hozzám, vagy az alább felsorolt gyűjtőhelyekhez, amelyek a Magyar Királyi Állami Jegyintézet engedélye alapján a régi bankjegyek összegyűjtésére kijelöltem:

KISS EMIL, bankár

133 SECOND AVE., NEW YORK, N. Y.

A Magyar Királyi Állami Jegyintézet megbízásából a magyar lebélyegzésű osztrák-magyar bankjegyek hivatalos gyűjtőhelye, ugyszintén a következő intézetek:

- The South Side Trust & Savings Bank, Gary, Ind.
- The Peoples State Bank, Detroit, Mich.
- The Depositors Savings & Trust Co., Akron, O.
- The Dollar Savings and Trust Co., Youngstown, O.
- The Union Trust Company of Donora, Donora, Pa.
- The Peoples Bank, Philadelphia, Pa.
- Pittsburgh State Bank, 507 Fifth Ave., Pittsburgh, Pa.

507 Fifth Ave., Pittsburgh, Pa. 506 Grant Street, Pittsburgh, Pa.

FÉRFIAK BIZALOMMAL

fordulhatnak tanácsért hozzánk. Levélre is.

MEGVÁLTÓ GYÓGYSZERTÁR

2017 W. 25 Street, Cleveland, O.

CALIFORNIAI SZŐLŐ

doxi vagy cáré száma, a legelőbb árban bárhová szállítva. — Biztosítsa most szükségletét, mielőtt az árak felmennek. — Szállítás szeptemberben, vagy kívánatra októberben, Californiából egyenesen az ön címére.

CHICAGO GRAPE HOUSE

JULY SANDOR, üzlevezető

208 N. Wells St., Szoba szám 504, Chicago, Ill. Telefon: Main 14.

MUST — naponta frissen préselt tiszta szőlőlé — nem erjedt — hordókban kapható 5 gallonot feljebb. — Olcsó árak.

MAGYARORSZÁG

Ha pénzt küld betétre Magyarországra

válassza a következő bankok egyikét: Magyar-Olas Bank, Budapest, Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, Budapest, Magyar Készletelő- és Pénzváltó Bank, Budapest, Wiener Bank Verein, Budapest, Magyar Királyi Postatakarékpénztár, Budapest.

Készen állunk mindenféle átváltásokra és legelőbb Budapesti és vidéki pénztárcáinkkal és azon helyeinken vagyunk, hogy pénzt a legelőbb helyeken átutaljuk, hogy pénzt a legelőbb helyeinken átutaljuk, hogy pénzt a legelőbb helyeinken átutaljuk.

Magyar Amerikai Bankház, 2105-1st Avenue, New York, Corner 109th Street. — Telephone: KABLES 368.

ÉS EL-JEGY
ban
AY
ki állami
mélyesen
g

MAGYAROK AMERIKÁBAN

Akiket megállítottak Ellis Island kapuinál

A "Szabadság" eredeti tudósítása.

A pestmegyei Tahitótfaluból érkezett a Zeelanddal a 47 éves Ráczkevei András, ki már azelőtt is három évig volt az Egy. Államokban, hogy barátjához, Csömör Józsefhez utazzon Cheseningbe, Mich. Pénz nélkül érkezett meg Ellis Islandon. Az identitás költségeit a nevezett barátja fizette és csak azért nem zárta ki a vizsgáló bíróság, mint "Paupert" és mint olyan segélyezett idegent, kinek utiköltségeit más fizette (assisted alien), mert előbb hallani kívánja, hogy mi mondanivalója van barátjának, kit az ügyről értesítettek. Valószínű, hogy kizárják.

A zeplémmegyei Nagyszoról érkezett a Mount Clay hajóval a 29 éves Kozák Erzsébet, 4 éves János fiával, hogy vélegényéhez, Girmán Andrásához utazzon Pittstonba, Pa., ki ott a Cliff str. 108. szám alatt lakik. A vizsgáló bíróság előtt Kozák Erzsébet azt vallotta, hogy vélegénye, ki özvegy ember és három gyermeke van, tudomásával bír róla, hogy egy gyermeke van. A vizsgáló bíróság függőben tartja az ügyet és felszólította Girmánt, hogy személyesen jelenjen meg Ellis Islandon.

A 35 éves Pács Ignác Miskolcra érkezett a Mount Clay hajóval, hogy nagynénjéhez, Tóth Jánoshoz utazzon New Yorkba, ki itt az E. 22-ik utca 444. szám alatt lakik. Pénz nélkül érkezett meg Ellis Islandon, minél fogva a bevándorlási hatóság visszatartotta, felszólítván nagynénjét, hogy érte Ellis Islandon jelenkezzen.

A pestmegyei Erzsébetfalváról érkezett a Scytival a 35 éves Kánya József, 33 éves Erzsébet neje, három gyermekével és anyjával, öz. Kánya Zsuzsannával, hogy fivéréhez, Kánya Lajoshoz utazzon Chicagóba, Ill., ki ott az East 87-ik Pl. 857. szám alatt lakik. Rövidlátás és agg kor miatt állították ki az ellis islandi orvosok öz. Kánya Zsuzsanna ellen bizonyítványt, minél fogva a vizsgáló bíróság visszatartotta a családot, felszólítván Kányát, hogy a családot felvilágosítsa, melyben felelősséget vállal, hogy anyjáról holtáig gondoskodni fog.

A szeszergemegyei Hajdúhatházról érkezett vissza a Carmaniával a 45 éves Balogh Mária, 25 éves Pál fiával, hogy vejehez, Stiff Jánoshoz utazzon Philadelphia, Pa., ki ott a Vine str. 914. szám alatt lakik. Agg kor miatt állították ki bizonyítványt az ellis islandi orvosok Balogh Mária ellen, minél fogva a vizsgáló bíróság mindkettőjüket visszatartotta és csak akkor bocsátja ki őket, ha Stiff János affidavitot küld be, hogy anyósáról életfogytig gondoskodni fog.

A Carmaniával érkezett Miskolcra a 34 éves Petrusovszky Lajos, unokanővére, a 15 éves Simon Erzsébettel, hogy nagynénjéhez, Horváth Józsefhez utazzon Clevelandba, O., ki ott a W. 44-ik utca 2101. szám alatt lakik. Az asszony már elözött, is hosszabb ideig lakott az Egyesült Államokban, legutóbb Bridgeporton, hol mint varrónő kereste meg kenyerét és csak három hónappal ezelőtt utazott haza, hogy otthon maradjon leányát meglátogassa, ki azonban időközben meghalt. Bőrbaj miatt állították ki ellene a orvosok bizonyítványt, de ha fia megfelelő affidavitban vállalja érte jótállást, úgy a vizsgáló bíróság kibocsátja.

A Carmaniával érkezett Miskolcra a 34 éves Petrusovszky Lajos, unokanővére, a 15 éves Simon Erzsébettel, hogy nagynénjéhez, Horváth Józsefhez utazzon Clevelandba, O., ki ott a W. 44-ik utca 2101. szám alatt lakik. Az asszony már elözött, is hosszabb ideig lakott az Egyesült Államokban, legutóbb Bridgeporton, hol mint varrónő kereste meg kenyerét és csak három hónappal ezelőtt utazott haza, hogy otthon maradjon leányát meglátogassa, ki azonban időközben meghalt. Bőrbaj miatt állították ki ellene a orvosok bizonyítványt, de ha fia megfelelő affidavitban vállalja érte jótállást, úgy a vizsgáló bíróság kibocsátja.

A 17 éves Spisák János, 15 éves Mari nővérével, a Carmaniával érkezett az abaujornamegyei Parkotáról, hogy nagynénjükhöz, Spisák Marinhoz utazzon New Yorkba, ki az E. 10-ik utca 435. szám alatt lakik. Marinak koronali volta miatt tartotta vissza őket a bevándorlási hatóság. A vizsgáló bíróság előtt a gyermekek felmutatták keresztlevelüket, melylyel azt kívánták bizonyítani, hogy ők Baritanban, N. J., születtek. Szüleik, kik 12 évvel ezelőtt tértek vissza az őházába, nem akartak visszajárni, de ők minden áron visszatérni kívántak szülőföldjük országába. A bevándorlási hatóság azonban nem fogad el keresztlevelet igazolási okmány gyanánt, hanem csak az egészségügyi hivatal (Board of Health) által kiállított születési bizonyítványt, minél fogva a vizsgáló bíróság utasította az értük megjelent nagynénjüket, a születési bizonyítványok beszerzésére.

A zeplémmegyei Pasztorgyőről érkezett a Mount Clay hajóval a 54 éves özvegy Balogh Mária, 25 éves Pál fiával, hogy vejehez, Stiff Jánoshoz utazzon Philadelphia, Pa., ki ott a Vine str. 914. szám alatt lakik. Agg kor miatt állították ki bizonyítványt az ellis islandi orvosok Balogh Mária ellen, minél fogva a vizsgáló bíróság mindkettőjüket visszatartotta és csak akkor bocsátja ki őket, ha Stiff János affidavitot küld be, hogy anyósáról életfogytig gondoskodni fog.

Hasonló helyzetben van a 67 éves Till Lőrinc, ki a torontalmegyei Sillarsról érkezett a Mount Clayval, hogy vejehez, Schuk Ferenchez utazzon New Yorkba, ki az E. 80-ik utca 318. szám alatt lakik. Őt is visszatartotta a vizsgáló bíróság és csak akkor bocsátja ki, ha Schuk Ellis Islandon megjelenve, jótállást vállal, hogy apósáról életfogytig gondoskodik és nem engedni őt a közjótékonyaságnak terhére válni.

A zeplémmegyei Makróról érkezett ide a Mont Clayval a 49 éves Zima Ferenc, hogy sógorához, Pápay Pálhoz utazzon New Yorkba, ki az E. 45-ik utca 335. szám alatt lakik. Sérvi miatt állították ki ellene az orvosok bizonyítványt, melynek alapján a vizsgáló bíróság kiáztarta. Az érte megjelent sógora kész érte jótállást vállalni és ezen az alapon megfélebbizte a kizáró határozatot.

A somogymegyei Tab községből érkezett a Zeelanddal a 44 éves Dóra Karolin, a 20 éves Margit, a 18 éves Nándor és a 11 éves Julia gyermekeivel, hogy férjéhez, Dóra Andrásához utazzon St. Louisba, Mo., ki ott az Allen ave. 1022. szám alatt lakik. Margitnak sántasága miatt állították ki az ellis islandi orvosok bizonyítványt. Az anya állítása szerint a leány elsőrendű varrónő és sánta volta sohasem akadályozta őt munkájában. A vizsgáló bíróság visszatartotta őket és felszólította az apát megfelelő affidavitot beküldésére.

A 18 éves Varga Helén, 15 éves Mari nővérével, az abaujornamegyei Gőncről érkezett a Carmaniával, hogy mostoha apjukhoz, Riczó Mihályhoz és anyjához, Riczó Mihályhoz utazzon Daytonba, O., ki ott a W. 1st str. 1523. szám alatt lakik. Az asszonynak férje a háborúban elesett. A vizsgáló bíróság mindhármukat visszatartotta, felszólítván Telecty affidavitot beküldésére, melyben felelősséget vállal, melyben felelősséget vállal, melyben felelősséget vállal, melyben felelősséget vállal, melyben felelősséget vállal.

MAGYAR CSALÁD VÉRFGYASZTÓ TRAGÉDIÁJA

Autón igyekeztek hazafelé, a hattu család, s egy nő ismerősük s a villamos elé kerültek.

ÖT MEGHALT KÖZÜLÖK. Két gyermekük maradt életben, kórházban kezelik őket.

MISHAWAKA, Ind. — Tüski András derék magyar munkás szeptember 4-én nagyobb autómobil kirándulásra indult nejevel és négy gyermekével, továbbá a csak most Amerikába érkezett nőismerősükkel, s behajtottak So. Bendbe is, ahol Bóka János régi jó ismerősüket látogatták meg.

Késő este indultak haza, s Springbrook Park közelében oly szerencsétlenül jutottak az Interurban vasút egyik kocsijára, hogy az teljesen oldalba kapta autójukat, s borzalmas pusztítást végzett a boldogan igyekvő utasai között.

A 39 éves Tüski András, felesége Hegedűs Franciska, s öt éves Lajos fiuk szörnyen haltak, de borzalmas megsebesült a társaság másik négy tagja is, kik közül Veronika leánykájuk mánap meghalt az Epworth kórházban, s nem tudták megmenteni a 36 éves özvegy Hevesi Györgyné, szül. Kovács Terézia életét sem, aki szerdán reggel szintén belehalt sérüléseibe.

Az életben maradt két gyermek közül a nyolc éves Katica sérülései oly súlyosak, hogy az orvosok reménytelenül tartják állapotát, s bár felette súlyosan sérült meg a kilenc éves fiuk is, esetleg meg tudják még menteni ennek az életét.

A borzalmas szerencsétlenség örüsi részvételt keltett az egész vidéken, s a Tüski család négy halottját a helybeli és környéki magyarság osztatlan részvétel mellett szeptember 7-én temették el közös sírjukba. Tüski András Bács-Bodrogmegye Mohol községből 1907-ben vándorolt ki Amerikába. Felesége 1908-ban jött ki, s itt keltek egybe 1908. február havában. A szorgalmas derék házaspár boldogan élt négy gyermekkel megáldott családjuk körében s ma már rendezett anyagi viszonyok közt jó sorsba jutottak. Az Amerikába vándorló s mostanában érkezett fiatal özvegy 8-án temették el ugyancsak általános részvétellel.

Tüski András édesanyja és két nővére, feleségét a szülőházaiban édesanyja, Amerikában nővére Kranitz Pálné gyászolják. Özvegy Hevesi Györgyné elhunytával 17 éves leánya jutott teljes árvaságra.

FÉRFIÁK BIZALOMMAL fordulhatnak tanácsot hozzáink, levélileg is. (Válasz tüptáratás mellett.)

MEGVÁLTO GYÓGYSZERTÁR 2017 W. 25 Street, Cleveland, O.

HA Európába megy, HA utlevél és affidavitra van szüksége, HA pénzt akar küldeni az őházába, HA rokonait akarja megtalálni az őházában, HA tanácsra van szüksége.

The Pittsburgh Commercial Bank 410-412 Smithfield Street, a postahivatal közelében PITTSBURGH, PA. 4% kamatot fizetünk betétekre. MR. BELA FEKESZÁZ, a Magyar Országgyűlésje.

Stetson kalapok össze a múlt évi áraknak átlag 1/4-vel olcsóbban

Erdemes lesz az időnyre való kalapján megakarítani. És mégis kielégítő Stetson divatu és minőségű kalapja lesz, melyet az egész világon ismernek.

JOHN B. STETSON COMPANY Philadelphia

STETSON HATS

A REVOLVERES MÚLATOZÁSNAK SZOMORU VÉGE

Az egyik golyó Nagy István magyar bányász halálához vezetett.

MEGHALT A KÓRHÁZBAN.

WENDEL, W. Va. — Váratlanul, gyászos és szomorú véget ért a mulatozás, amelyet a West Virginia-i Wendel község magyar bányászai rendeztek egyik munkástársuk házában.

A bányá régén nem dolgozik már, az embereknek bőven van idejük barátságos összejövetelekre. Ilyenkor aztán rendszeresen letelepednek a jövedelük és eltűnik a máskor oly nehezen érzett megélhetési gond. Kezdről kezdve jár az üveg, amely ez újabb szomorú példa szerint annyira szerencsétlenség forrása.

Igy történt az Wendelen is. Beszélgettek, iddógtáltak s a jókedv egyre hangosabb lett. A társaság egyik tagja elővette revolverét s lövöldözni kezdett vele a szobában. Társai hiába figyelmeztették a veszedelmes játékra, tovább röpököttek a golyók.

A lövöldöző magyar bányász éppen az ajtó felé sietőtte el fegyverét, amikor benyitott azon egyik legjobb barátja és lakótársa a nagydobosi, Szatmárn. születésű Nagy István, aki a múlt pillanatban golyótló találya esett össze. A gyilkos fegyveres elcsúszta a golyót a szerencsétlen Nagy István, akinek sebesülése első pillanattól nem látszott veszélyesnek. Azonnal bevitték a grafonni kórházba, ahol az orvosok véleménye szintén az volt, hogy fölépül sérüléseiből. Pár napa mulva azonban állapotja váratlanul rosszabbra fordult és szeptember elsején sérülése bele is halt.

Természetesen őt is kihallgatták a hatóságok. Vallomásaiban az egész esetet véletlen szerencsétlenségnek minősítette s arra kérte a törvény embereit, hogy jó barátját, akinek kezében eldördült a halált hozó fegyver, ne bántásuk meg akkor sem, ha ő meg találja halni. Az elhunytak egy fia el McKeesporton s egy leánya Michiganban, mindketten családosok. Gyermekeit azonban nem sikerült idejében értesíteni, úgy, hogy azok a temetésre sem jöhettek el.

Temetése Wendelről történt, a simponi templomban és temetőben. A Verhovay Segélygyűlés ottani fiókja testületileg vonult ki s egy fuvós zenekar játszott megrható gyászdalokat. A ravatalt Wendelen a klub házban állították fel. Innen autómobilkom ment a gyászmény a közeli Simponba. Az egyházi szertartást Melegh Gyula mckeesporti ref. lelkész vezegte az ottani angol baptista lelkészszel.

Egészség boldoggá tesz

A Perry's Vegetable Compound ezer egyike a legjobb. Szervezet Ujjáték és Vértisztítóknak a világban. Kapható MRS. ROBBINS lakásán 2619 EAST 65TH STREET, CLEVELAND, O. Telefon: Rossdale 3224-W.

minél nagyobb számmal jelenjen meg a gyűlésen. Presbitéri gyűlés. Az egyház előjárásága szombaton, 17-én este fél nyolc órai kezdettel, nagytisztasági gyűlést tart, amelyen minden presbitér jelenjen meg.

Az ifjúsági kör hája Labor Day-napján az ifjúsági kör szép és sikerült mulatságot rendezett a Barkers Hallban. Az ifjúsági kör most is méltó maradt hírnevéhez, hogy mindenkor szép összejöveteleket rendez, amelyek nemcsak anyagilag sikerülnek, hanem a lehető legszebb rendben mulnak is el. A tágas Barkers Hallban és mellyeliségekben alig lehetett mozogni az óriási közönség miatt. Növelte a báli sikerét és a jó hangulatát a kitűnő zene, amit Haga András előrendű bandája szolgáltatott. A mulatság tiszta jövedelme meghaladja a 170 dollárt, ami a mostani viszonyok között igen szép eredmény.

Az augusztus 28-án tartott vizsgái ünnepe tiszta jövedelme 26 dollár 65 cent.

Keresztelés. Farkas Lajos (Abauj m., Beszék-háza) és vid. ref. gyülekezet községe s a homesteadi magyarországi ref. egyház küldöttjeinek részvételével rendezték a magyar ref. temetőt, melyet nemrég vásároltak meg a hívek a Homestead Park közelében. A kimért 50 családú sírhelyből már több le van foglalva, illetve eladva. A családi sírhelyeken kívül több száz koporsó részére van hely a közös síronvalban.

A szentelési ünnepség díszfelvonással kezdődik, a melynek egyletek részt vesznek. Gyülekezés a homesteadi Turner Hallnál és innen fog elindulni a duquesnei rézbánya vezetése alatt a templomhéz, hol csatlakoznak hozzá a szertartásokat végző lelkesek kar tagjai és a hazai küldöttek. Remény van rá, hogy a város díszrendőrsége ad a díszmenetet. A temetőben a szertartásokat Kalassay S. ref. árvaházi atya, Melegh Gyula mckeesporti, Vasváry Ödön pittsburghi, Sebestyén Endre duquesnei lelkészek végzik.

A szentelési ünnepség díszfelvonással kezdődik, a melynek egyletek részt vesznek. Gyülekezés a homesteadi Turner Hallnál és innen fog elindulni a duquesnei rézbánya vezetése alatt a templomhéz, hol csatlakoznak hozzá a szertartásokat végző lelkesek kar tagjai és a hazai küldöttek. Remény van rá, hogy a város díszrendőrsége ad a díszmenetet. A temetőben a szertartásokat Kalassay S. ref. árvaházi atya, Melegh Gyula mckeesporti, Vasváry Ödön pittsburghi, Sebestyén Endre duquesnei lelkészek végzik.

A szentelési ünnepség díszfelvonással kezdődik, a melynek egyletek részt vesznek. Gyülekezés a homesteadi Turner Hallnál és innen fog elindulni a duquesnei rézbánya vezetése alatt a templomhéz, hol csatlakoznak hozzá a szertartásokat végző lelkesek kar tagjai és a hazai küldöttek. Remény van rá, hogy a város díszrendőrsége ad a díszmenetet. A temetőben a szertartásokat Kalassay S. ref. árvaházi atya, Melegh Gyula mckeesporti, Vasváry Ödön pittsburghi, Sebestyén Endre duquesnei lelkészek végzik.

A szentelési ünnepség díszfelvonással kezdődik, a melynek egyletek részt vesznek. Gyülekezés a homesteadi Turner Hallnál és innen fog elindulni a duquesnei rézbánya vezetése alatt a templomhéz, hol csatlakoznak hozzá a szertartásokat végző lelkesek kar tagjai és a hazai küldöttek. Remény van rá, hogy a város díszrendőrsége ad a díszmenetet. A temetőben a szertartásokat Kalassay S. ref. árvaházi atya, Melegh Gyula mckeesporti, Vasváry Ödön pittsburghi, Sebestyén Endre duquesnei lelkészek végzik.

A szentelési ünnepség díszfelvonással kezdődik, a melynek egyletek részt vesznek. Gyülekezés a homesteadi Turner Hallnál és innen fog elindulni a duquesnei rézbánya vezetése alatt a templomhéz, hol csatlakoznak hozzá a szertartásokat végző lelkesek kar tagjai és a hazai küldöttek. Remény van rá, hogy a város díszrendőrsége ad a díszmenetet. A temetőben a szertartásokat Kalassay S. ref. árvaházi atya, Melegh Gyula mckeesporti, Vasváry Ödön pittsburghi, Sebestyén Endre duquesnei lelkészek végzik.

A szentelési ünnepség díszfelvonással kezdődik, a melynek egyletek részt vesznek. Gyülekezés a homesteadi Turner Hallnál és innen fog elindulni a duquesnei rézbánya vezetése alatt a templomhéz, hol csatlakoznak hozzá a szertartásokat végző lelkesek kar tagjai és a hazai küldöttek. Remény van rá, hogy a város díszrendőrsége ad a díszmenetet. A temetőben a szertartásokat Kalassay S. ref. árvaházi atya, Melegh Gyula mckeesporti, Vasváry Ödön pittsburghi, Sebestyén Endre duquesnei lelkészek végzik.

A szentelési ünnepség díszfelvonással kezdődik, a melynek egyletek részt vesznek. Gyülekezés a homesteadi Turner Hallnál és innen fog elindulni a duquesnei rézbánya vezetése alatt a templomhéz, hol csatlakoznak hozzá a szertartásokat végző lelkesek kar tagjai és a hazai küldöttek. Remény van rá, hogy a város díszrendőrsége ad a díszmenetet. A temetőben a szertartásokat Kalassay S. ref. árvaházi atya, Melegh Gyula mckeesporti, Vasváry Ödön pittsburghi, Sebestyén Endre duquesnei lelkészek végzik.

A szentelési ünnepség díszfelvonással kezdődik, a melynek egyletek részt vesznek. Gyülekezés a homesteadi Turner Hallnál és innen fog elindulni a duquesnei rézbánya vezetése alatt a templomhéz, hol csatlakoznak hozzá a szertartásokat végző lelkesek kar tagjai és a hazai küldöttek. Remény van rá, hogy a város díszrendőrsége ad a díszmenetet. A temetőben a szertartásokat Kalassay S. ref. árvaházi atya, Melegh Gyula mckeesporti, Vasváry Ödön pittsburghi, Sebestyén Endre duquesnei lelkészek végzik.

A szentelési ünnepség díszfelvonással kezdődik, a melynek egyletek részt vesznek. Gyülekezés a homesteadi Turner Hallnál és innen fog elindulni a duquesnei rézbánya vezetése alatt a templomhéz, hol csatlakoznak hozzá a szertartásokat végző lelkesek kar tagjai és a hazai küldöttek. Remény van rá, hogy a város díszrendőrsége ad a díszmenetet. A temetőben a szertartásokat Kalassay S. ref. árvaházi atya, Melegh Gyula mckeesporti, Vasváry Ödön pittsburghi, Sebestyén Endre duquesnei lelkészek végzik.

A szentelési ünnepség díszfelvonással kezdődik, a melynek egyletek részt vesznek. Gyülekezés a homesteadi Turner Hallnál és innen fog elindulni a duquesnei rézbánya vezetése alatt a templomhéz, hol csatlakoznak hozzá a szertartásokat végző lelkesek kar tagjai és a hazai küldöttek. Remény van rá, hogy a város díszrendőrsége ad a díszmenetet. A temetőben a szertartásokat Kalassay S. ref. árvaházi atya, Melegh Gyula mckeesporti, Vasváry Ödön pittsburghi, Sebestyén Endre duquesnei lelkészek végzik.

A szentelési ünnepség díszfelvonással kezdődik, a melynek egyletek részt vesznek. Gyülekezés a homesteadi Turner Hallnál és innen fog elindulni a duquesnei rézbánya vezetése alatt a templomhéz, hol csatlakoznak hozzá a szertartásokat végző lelkesek kar tagjai és a hazai küldöttek. Remény van rá, hogy a város díszrendőrsége ad a díszmenetet. A temetőben a szertartásokat Kalassay S. ref. árvaházi atya, Melegh Gyula mckeesporti, Vasváry Ödön pittsburghi, Sebestyén Endre duquesnei lelkészek végzik.

BANK-BETÉTEKET PÉNZKÜLDÉSENYEK DOLLÁR-ATUTALÁS HAJÓJEGYEKET BEVÁNDORLÁSHOZ MOKRAY TESTVÉREK BANK HÁZA 150 SECOND STREET, PASSAIC, N. J.

Koronákat és készpénzdollárokat sürgönyileg vagy posta útján teljes jótállás mellett, legalacsonyabb napi árfolyamon, leggyorsabban utal át Magyarországra vagy a világ bármely részébe Csipő Lajos pénzüldő és hajójegy irodája 477 State Street, Perth Amboy, N. J. S. S. GOJDICS, Manager. Hajójegyket minden vonalra a társaság eredeti árain eladok. — Kényelmes, gyors utazást biztosítok.

nap lesz gondoskodva részükre. Rendkívül kedvezőlen idő esetén a kivonulásnak el kellene maradnia, és ez esetben az ünnepi isteni tisztelet nem a temetőben, hanem a ref. templomban menne végre, s a temetőben rövid megáldási szertartások lennének csak.

BÁNJÉK JÓL FOCAIVAL. Bánjék jól fogaival úgy, hogy kerülje Colgate's Ribbon Dental Cream-mel, mely a legjobb fogtisztító és szájrísztó. A Colgate fogpaszta nek oly jó az íze, hogy még a gyermekek is szeretnek vele fogat mosni kétszer napjában. Ha egészéged kedves Önnek, tisztelje fogait, mert ha nem, akkor fogai elromlanak. Romlott fogak nemcsak, hogy fájnak, hanem akadályozzák Önt a nyugodt alvásban. Rossz fogakkal nem ríghat aludni minden valószínűség szerint megjelennek a kiváló hazai vendégek is. A szerepek mind a legjobb kezében vannak, és a mi költség meg az ésten nagyszámú közönség fog a derék ifjak első előadásában gyönyörködni. Mindenki jobban néz ki tiszta fehér fogakkal, amit mindenki elérhet, ha naponta kétszer fogat mos Colgate's Ribbon Dental Creammel. Minden gyógyszerárban kapható, hanem a nevének kell kéri: "Colgate's Ribbon Dental Cream." Győződjék meg, mit adnak Önnek, mert pénzért a legjobb értéket kapja, ha a Colgate fogpasztát veszi.

NORTH AVE. STATE BANK CHICAGO NORTH AVE. ÉS LARRABEE ST. SARKAN. Alaptőkének és tartalékok körülbelül \$270,000 Üszvegyszonok: Több mint 5.500.000 dollár MAGYAROK: Okuljatok a közelmúlt tapasztalataiból. Nehéz munkátok megkezdését gyümölcsöt FELYEZTEK EL. RÓGI, JÓHIB-NEVU, SZIKLÁSZILÁRD alapoknál nyugvó ÁLLAMI INTEZ-MENYBEN. Akkor nyugodtan alhattok. Mindennapi a bank-számában való ügyletekkel jéjétek bizalommal hozzák. JÓL MEGFONTOLJATOK TEHÁT, KIRE BIZTOK PÉNZT. A North Ave. State Bank-nál pénze TÖKÉLETESEN. Ha megírtat bennünket bizalmával, hivatkozzák CHARLES E. SCHICK alelnök, vagy OTTO G. ROEHLING pénztárnokra.

Korona vagy Dollár pénzüldeményeket a legolcsóbb napi árfolyam mellett Magyarországra, Csehoslovákiába, Romániába, Jugoszláviába és Európá bármely részébe gyorsan és pontosan továbbíthatunk. Eladunk Hajójegyeket az összes vonalakra. UTLEVÉLT innen az őháza és onnan vissza, továbbá MEGHATALMAZÁSOKAT megszerezünk ügyfeleinknek. Megbízható felvilágosítást szívesen megadunk. Magyarul beszélünk és levelezünk. A magyarok ügyeire külön gnodot fordít.

State Commercial Bank 1935-39 Milwaukee Ave., Chicago, Ill. (Közel a Western Ave.-hez) Irodai órák: Délelőtt 9-től délután fél 5-ig. — Hétfőn, csütörtökön és szombaton este fél 9-ig.

L. KAUFMANN & CO. STATE BANK 114 N. LA SALLE STREET, CHICAGO, ILL. DOLLÁRKIFIZETÉSEK postán és kábel útján. HADIKÖLCSÖN PAPIROKAT: amerikai Liberty Bondokat, Magyar, Jugoszláv és Csechoslovákot veszünk és eladunk. PENZKÜLDÉS a világ minden részébe a legolcsóbb árfolyam mellett. HAJÓJEGYEK minden vonalra. TAKAREKBETÉTEK az összes vonalakra. — Visszafizetés bármikor, felmondás nélkül. A CHICAGOI MAGYAROK KÖZPONTI BANKJA. Forduljon hozzánk bizalommal.

CHICAGO, ILL. 534 W. North Ave., Chicago, Ill. Telefon Diversey 5428.

Nyilt beszédű emberek az óceánjáró gözös fedélzetén

A "Szabadság" részére írta: Reményi József

Úton Európa felé, augusztus utolsó hetében.

MYNHEER C. van Reenthen automobilkereskedő az amerikai középnyugaton. Az állam nevére egy ejtette ki, hogy nem tudtam megérteni, kérdéses megismerésével nem akartam megbántani az angol nyelvismertelével kapcsolatos önértéket. Páros pozsgás. Dupla tokjára. A három mérföldes zóna elhagyása után szélid, kissé érzék kék szem megnedvesedett attól a tudattól, hogy most már a prohibíció törvényét nem kell kijáratnia. Behívott a kabinjába, egy pohár valódi sörrel kínálta meg, ő maga a sört charterre-él keverte s egy hajlásra írtette ki a poharat. Egyebet nem várt tőlem, mint türelmes hallgatást. Megkapta.

Amott — s husos fedélzet a második osztályú kabinok felé inett — formalitások nélkül élnek az utasok. Ezt szeretem. A demokráciát a társas érintkezésben. Nekem persze előkelő kötelességeim vannak. Nagyszerű tiszteletre vagyok s noblesse oblige. Tizenhat évig voltam Amerikában s Rotterdamban pirulni — a rokonaim a kikötőben, ha nem az első osztályból vonulnak ki a partra. A businesssem jól. Cadillacok például csak készpénzzel adtam el. Aki nem tud készpénzzel fizetni, az ne legyen gépet. Fordot eladtam részletfizetésre is. De csak second hand Fordot. Ez az én amerikai diétem, s mert ez, s mert ezt meg is írtam háza, tehát a második osztály demokratikus örömeitől el kell eszmérem.

A kabin kerek ablakán, amely olyannak látszott, mint egy hatalmas látszó leneszeje, kimerített a síma tengerre.

Százeven megék haza — folytatta majdnem elrejtésként — habár amerikai polgár vagyok s engem már csak Amerikában fognak elnevezni. Kirándul a bikem. Maga nem is gondolja, ugye, hogy az ilyen "hard-boiled"

businessmanek, mint nekem, lelke is van. Hát van. Az ügy vissza a gyerekkorba s magával cipeli ezt a kétszáz fontos testemet is.

Nagyt nyelt. Már tökéletesen elérkezve voltam. — A tenger... Ugy hangzott ez a szó, mintha a láthatárra messzebb volna az óceánid.

Valamikor mi uraltuk a tengert s nem az angolok. Isemri a holland történelmet! V. Károly... Fülöp... a nyoleven éves háború a spanyolok és hollandok között... Oranien Vilmos... diésőse... bukás... a királyt meg Teolstra is tisztelt, a szocialista párt vezető s akármilyen szervezett munkás pontnál választotta annak, aki Vilma királyt bántani merné. Az uralkodó ház nagyon összeforrott a nemzettel. Mi voltunk a világ kalmarjai, de nekünk szívünk is volt...

Harry (Henry) Cline (Klein) német származású kiskereskedő. Valóságilag grocery storeja volt. Pennsylvaniai. A második osztály utasa. Kicsinyi a környezetét. Sajnálja, hogy nem vett első osztályú jegyet. Apró emberke, madáraren, hetvenkéto szeme meg sokat megmunkálkodott. Akar elfeledtetni. Gyér, őszib haja van. Valósággal fogpiszká-

ló-gyűjteményt hord a zsebében. Ez enyhe, veszedelm nélküli kleptomániának a jele s mozog benne annyi humor, hogy ezen a szenvedélyén maga is mosolyogjon. Harmadik éven át próbált elhelyezkedni Amerikában s végre annyira vitte, hogy személyesen mondhajta el szülővárosában, Wiesbadenben, az amerikai tapasztalatait, amelyeket sikereinek fog nevezni.

Einfach unbegrifflich — kezdte németül, de aztán átcsapott angolba — mert pár dollárt meg akartam takarítani, nem jutottam megfelelő környezethez a hajón. Aztán mit csináljak? A hajónk kapitánya még egyetlen egyszer sem mutatkozott az éttermünkben. Gyakran. Valami alacsony rangú hivatalost ültettek az asztalunkhoz. Hangosan csikla. A mellemmel meg dudál, miután eszik. En pedig mellette ülök s nem inthetem el. Schrecklich. Einfach unbegrifflich. Ha nem arra gondolok, hogy nyolevenkilenc éves anyámat, megyek megfogtatni, igazán nem tudnám, hogy mit csináljak a saját éppemmel. Kérem, mellettem egy ember ül, aki még csak újságot sem olvas. Előttöm pedig egy hölgy, aki az északi sarkon sem tetazene. Ránézek, mert előttem ül, de a fejét következetesen elfordítja tőlem, mintha fölötti akarék vele. Ha holnap is egy viselkedik, más asztalhoz ülök. En velem ne próbálja valaki elcsúsztatni, hogy nézem, amikor nem is akarom nézni.

Meg volt velem elégedve, mert nem mondtam neki ellent. — Amerikába német hajón megyek Tudja, Amerika nagy-szerű... már husz évvel ezelőtt rájöttem arra, hogy érdemes amerikai polgárnak lenni... de azért mégis német hajón megyek vissza... Ilyet! A kapitány még egyetlen egyszer sem üt asztalunkhoz. Ha meg a porosz generális volna. Ein preussischer General! De egy holland hajó kapitánya! A szavakat köpködté. Hogy így fölénykedhetett, az megér-

te neki a hajójegy árá. De a hangja ellágyult, amikor est mondtam:

— Miket mondok majd Wiesbadenben az Amerikában maradt családomról s miket mondok majd a családomnak Wiesbadenről!

Később a fedélzet megfigyelttem, miután a tengert nézte. Szép nézte a tentaszini tengert, megszelídült arccal s valahol messze a hullámokból Wiesbaden dőlőbába emlékezhetett ki...

Kerekő Mózés harmadosztályú utas. Pestig szól a jegye s ezért százhárom dollárt fizetett. Székelyföldre készül, de azt már Pesten ábrátli el, hogy már korinai oda. Még az is lehetséges, hogy az asszonyt félhozza. Pestre. A leveleiben nem tudott eligazodni. Küldött az asszonynak hajójegyet, hogy a cökmőjával és a két gyerekkel menni előbb Amerikába hajózzon, azonban az asszony visszaküldte a jegyet egy olyan irás kíséretében, hogy az urát várta, a gyerekek meg az apjukat, nem pedig hajójegyet. Sárga arcú, koromfekete bajusza és fekete szemű, széles vállú ember Kerekő Mózés. Szijgyártó hazulról. Amerikában a föld alatt is dolgozott, a gyárban is, sőt Floridában a földön is, de csak rövid ideig, mert a farmer rosszul fizette. Az asszony azt írta, hogy a politikába ne üsse bele az orrát, a törvényt tisztelni kell, akkor aztán nem bántják a románok, de ő nem igen tudja elképzelni, hogy befogja a száját s lehet, hogy ezért ragad Pesten s nem megy le a Székelyföldre még sem. Majd meglátja! Intett a kezével. Majd meglátja. Szivarra gurított.

Két boxi szivart viztek magammal — mondta — odahaza pipartam, Amerikában meg rászoktam a szivarosára.

Kerekő Mózésnek eleven a fantáziája s nem csodálkozom azon, ha atyafiságának s maga kihasználásával elmondja az amerikai szivar legendáját. Nem fog-

hazudni, csak azekben mondja el a történetet a valóságnál. Mialatt Kerekő Mózés szemlét szembe álltam, arra gondoltam, hogy az amerikai ipari kultúra eddig még ki nem akasztotta, sőt teljesen elhanyagolt mesegyűjtésében mi-egsoda sajátos szin-éket hasi-tana bele az a visszahatás, amelyet Amerikának a mesázoktól eltérő évezeti és azórákai cik-kei a Kerekő Mózés szerű be-vándorlóban keltek. Egy egészen új jellegű mesegyűjtésény alakulna ki ebből, a Grimm, s Lafontaine, az Andersen mesék-től nagyon eltérő, a most, a vaudeville showt, a Coney Island szerű látványosság helyeket, a különböző indi amerikai szivar-ókat, a chewing gum-ot és soft drinket s egyéb gumátos, meg nem kívánatos italt bizarrul érez-tető mesegyűjtésény...

Kerekő Mózés elmondta, hogy polgár. Nyolc éve volt Amerikában, azonban csak múlt év decem-bérében kapta ki a második papírját.

Ha nem az asszonyon mu-taik — mondta — ott is maradt volna Amerikában. Meg az-után — tette hozzá kissé em-léves s a szivart kivette a szá-jából — persze, hogy hazakiván-

Emlékek a hajón. Mindenféle emberek. Alig akad yankee amerikai közöttük. Mindnek a lelke

RENDELT-E MÁR?

a legnagyobb magyar áruházból, ha nem, úgy rendeljen azonnal a legolcsóbban a legjobb

DIANA SÓSBORSZESZT.

6gy dolláros nagy üveg 85c
6 nagy üveg \$4.50
12 üveg \$8.00

VALÓDI ROZSAPAPRIKÁT

fontja 75c
5 font egyszerre rendelve \$3.50

VALÓDI HAZAI FÖLDBE CSOMAGOLT POCÁT

6 darab \$2.00
LEGFINOMABB IMPORTÁLT KÁVÉT

egy font 50c
5 font egyszerre rendelve \$2.25

Imakönyvet, kis és nagy regényt, olvasmányokat, hazai és itteni játszókat, hazai safránt, borsót, stb.

Írja meg, mire van szüksége, itt mindent a legolcsóbban s legjobbat kaphat házhoz szállítva. Rendelésével tessék a pénzt erre a címre küldeni:

DIANA SUPPLY COMPANY
5011 Second Ave., Pittsburgh, Pa.
Ügyfélszolgálat mindenütt keresünk!

UNITED AMERICAN LINES

JOINT NEW YORK és HAMURG

között. A leggyorsabb út Közép-Európa országaihoz.

Mount Carr (uj) ..... Szeptember 29
Bayern (uj) ..... Október 6
Mount Clinton (uj) ..... Október 13.

A hajók New Yorkból a North River 86-ik az. Pier-16091-ig tartanak. A West 44-ik utca végéig.

A "HANSÁ" (Ex-Danishland és "WERTER" "TEMBERG" (uj hajók) rövid és muiva a tengerbejárás szolgálataiba állítottak.

2. és 3. ágyas kabinok, dohányzó, ebédlők és sétálóteraszok. A legkényelmesebb és legbiztonságosabb utazás. Félvilágított fordulóban bármely magánalmazott újraköthető, vagy

WITH 39 Broadway New York City

HAMBURG AMERICAN LINE

HOLLAND AMERICA LINE

Legjobb és direkt összeköttetés **MAGYARORSZÁG** minden részére.

Kitűnő élejtés a 3-ad osztályon. HAJÓINDULÁSOK NEW YORKBÓL:

Nieuw Amsterdam ..... Szept. 17
Noordam ..... Szeptember 24
Rotterdam ..... Október 8
Rydam ..... Október 15
Leofügélésért írjon az alábbi címre:

Holland-America Line
26 State St., New York City.

EUROPÁBA

70 összeköttetés Magyarországgal. Is-letes és bővebb részletek Budapesti utas-utasok. Nagy fedélzet. Egy modern 60-70-éves kényelmével.

RED STAR LINE

Hastankénti hajóindulások New Yorkból a North River 86-82 Pierjéig.

KROONLAND (pymouth) Szept. 17
LAPLAND (Cherbourg és) Szept. 27
FINLAND (Antwerpenbe) Okt. 15
NEELAND (Antwerpenbe) Okt. 15
SAMLAND (Hamburgba) Okt. 15.

AMERICAN LINE

MINNEKAHA ..... Szept. 22 (Hamburgba és Danzigba.)
Tengeri út egész Lengyelországra.
MANGONIA (Ex-Berlin) Október 6 (Hamburgba és Danzigba Cherbourg-ig.)
MONGOLIA (Hamburgba Cherbourg-ig) Okt. 20.

WHITE STAR

OLYMPIC Cherbourgba és Szept. 24
ADRIATIC Southamptonba Okt. 3.
CELTIC (Liverpoolra) Szept. 17
BALDIC (Liverpoolra) Szept. 24
CEDRIC (Liverpoolra) Okt. 1.

NEW YORK és BOSTONBÓL az Azóni-ÉREGETEK, GIBRALTAR, NAPOLY és GENUÁBA; Szept. 20.
ARABIC ..... Szept. 20.
CANOPIC ..... Szept. 28.
CRETIC ..... Szept. 28.

A legkényelmesebb és legolcsóbb utazás. Kötök rendszeres ügyletében.

INTERNATIONAL MERCANTILE MARINE CO.
(116 hajó, 1,250,000 tonna tartalom.)
9 Broadway, New York.
Vagy a helyi ügynökök.

Arfolyam jegyzések

Pénzüldéskért Postautalványval

1000 magyar korona ..... \$ 2.30
1000 osztrák korona ..... \$ 1.20
1000 cseh-korona ..... \$ 12.30
1000 jugoszláv korona ..... \$ 5.20
1000 román lei \$10.50

Árkedvezmény nagyobb összegűknél.

Írjon költségjegyzéket. HAJÓJEGYEK AZ ÖSSZES VONALAKRA. Utlevélről és konnuli látványokról, valamint podgyászról gondoskodunk.

Magyar Amerikai Bankház

S. DE VITA
Az Állami Bankdepotment ellenőrzése alatt.
2108 First Ave. New York.
Cor. 108th St.
Vasárnap zárva van.
Dept. B.

dött! Egy kicsit drága mulatság. Lex duni carminis. Hát ez ki? Robin Chateaufort de Ville, páncélszerű. A mielőtt mesztémek fogadták a csehét? Ez a feltehető dja. Hó! Két némes ember ezek közt a csavargók közt? Aiget de Soins. Hunn de Matilly. Két apró, corpus Chusit Al. kockáztak. Mikor látom majd itt a rektorunkat? Száz ívte büntetés a királyi kincs-tárba! Ez a Barbédienne egy új-veg, mint egy sítké, amihogy az is. Legyek én a bányám, az archidid-konius, ha ez megakadályoz engem abban, hogy jakszszam eljellel-nappal, hogy a játéknak djelek, a-tekba halljak bele és eljatszam a lelkemet is az in-gon után! Száz anyám, mennyi ledny! Jönnek az en-barányáim, egyik a másik után! Ambrosio Le-lamennyit ismerem, Iskeneme! Büntetés! Büntetés! Majd megfontanak itt aranyos övekét viselni! Tíz pársi son, ti cifrafokodok! O, ez a vén, hulye, sítké-büti! Ez a tenyestapas Florián. Fatankó Barbé-dienne! Most ebédnél illi Poroskódó eszik, port eszik, zabál, rág, teletálja magát. Büntetés! büntetés, taksa, kölség, jogdíj, fizetség, kárterhes, kamat, egyhenna, börtön, lanok, perkölséggel együtt — nejt és mind karácsonyi kalács, szentjánospi-marcipán! Nézd csak a dasznót No, mar megint egy szerelimes fehérsédel. Thiband-laThibande, az, az senki mást! Amért kitéte a lábat a Glathygy-utadóll! Ki ez a fickó? Glatfroy Mahonne, kezias Gyalázta az Ursten nevet. Megbuntetni mind de-ol! Megbuntetni Glatfroy! Megbuntetni mind a kettőt! A vén sítké úgy látszik, összezavarta a két ügyel! Tízet tesztek egy ellen, hogy a lemnay felzetet a katomkodásért és a zsandáral a szere-lomért! Vigyázz csak, Robin Poussepierre! Kit ve-zetnek be itt? Mennyi rendőri Jupiternel! Vala-mennyi sazeleaszó kutyra it van a falakból! Ez lehet a legnagyobb zsakmány az egész vadászaton. Vad-diszno. Az bizony, Robini! Az bizony! És milyen szép! Heikuste — ez a mi fejedelmünk, a bolon-

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

204

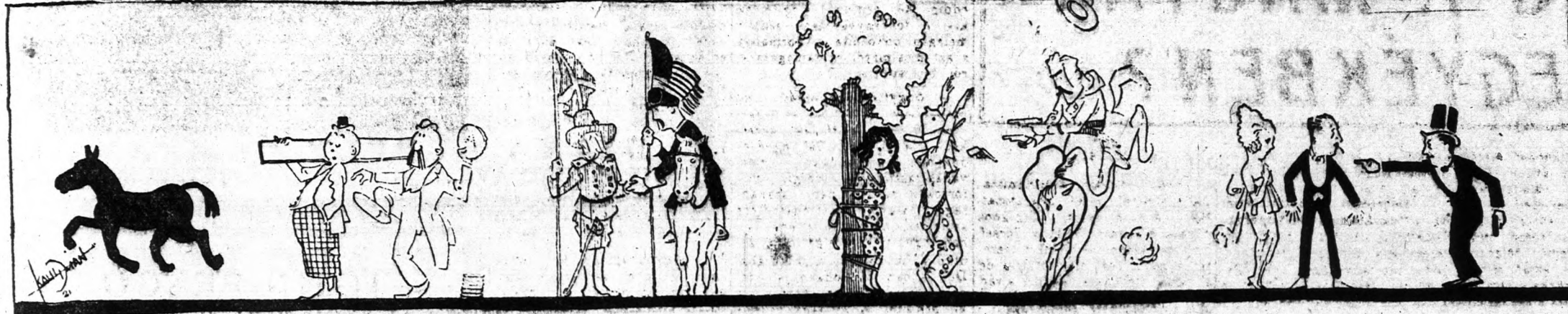
204

204

204

Magyarok az amerikai mozi birodalmában

Magyar szépségek diadala. Kosik Erzsébet és Mary Bixley nagy sikerei Los Angelesben. — Magyar leány a "kis Mary Pickford" — Egy magyar cow-boy színész kalandos élete. — A yakee indiánok sátrából a los angelesi mozi világba. — Fischer Lajos pályafutása.

OK alkalmi "láz" terjedt már el a világon, de egyetlen sem oly gyorsan, oly hatásosan és a tömeg szemponyjából oly általánosan, mint a "mozi-láz". Amerikából indult hódító útjára a legújabb művészet és az csak természetes, hogy az Újvilágban tombol legéresebben és hódít leghatalmasabban ma is: a mozi-láz.

Napról-napra millió és millió ember látogatja az amerikai mozgóképszínházakat: férfiak és nők mellett ott ülnek az agrastyánok és a csecsemők, egyszerű, szegény munkások mellett foglalnak helyet azok, akik minden földi jóban dúskálnak. Igazi amerikai, igazi demokratikus intézmény, a mozi.

A kezdet napjaiban senki sem sejtette azonban, hogy mennyi "pénz van" ebben a művészetben, mely kommersziális szempontból a legjobban, a leggyümölcsözőbben értékesíthető. A nagy Edison igazán nem sejtette, hogy találmányával a szoros értelemben millióknak ad majd kenyeret és százmillióknak szórakoztatást.

A mozi-áram ma már a legnagyobb termelő iparokkal versenyzik. Az összes iparágak sorában a legelső között foglal helyet és nincs a nagy világnak olyan szövege, ahol nem akadnak emberek, akik a moziból élnek meg.

Millió és millió ártatlan gyerek-leány, serdülő ifjú álmódzik arról, hogy valamikor "bekerül a moziba", hogy színész lesz, művész lesz, körülrajongott "star", akinek nemcsak a tömeg, de a pénz is milliókban hódol. Minden mozilátogató gyerek tudja, hogy ma már mesés összegeket keresnek az amerikai "néma színpad" kedvencei. A dusan illusztrált, vastag magazinok, a napilapok folyton újabb és újabb sikerekről számolnak be és bőbeszédűen elárulják, hogy például a hat esztendő Jackie Coogan, akit nemrégiben fedezett fel Charlie Chaplin, több mint kétezer dollár "csinál" hetenként, hogy Mary Pickford százszázalékos keresetét egy-egy képpel, hogy a "Kid" egyháziában dúsagdag emberre tette Charlie Chaplin, hogy Douglas Fairbanks félmillió dollár jövedelmét adót fizet éventeként és hogy a Talmadge család évi jövedelmét csak milliókban lehet kifejezni.

A sok esábitó és kábító hirdetés nagyon sok gyenge embert vesz le a lábáról és esztendőről-esztendőre növekszik azoknak a száma, akik "ellenállhatatlan vágyat" éreznek a mozi iránt, akik azt hiszik, hogy a mozi-csillag tüze piszlákol bennük, akik azt képzik, hogy egyetlen "chance"-re lenne csak szükségük és lábuk előtt heverne egész Amerika, az egész világ.

Amily arányban növekszik a moziba-vágyók tábora, olyan arányban szaporodik a keserűen csalódottak száma. Statisztikai adatok bizonyítják, hogy minden esztendőben sok ezer fiatal leány mond bucsút a szülői háznak, a kenyeretadó, becsületes foglalkozásnak, hogy megpróbálkozzék a moziban. A californiai mozivárosok a szó szoros értelmében hemzsegek ezektől az ál-doctortól, akiknek jelentős része későn látja be súlyos tévedését — és hajótöröttje lesz az életnek.

Igazi, komoly mozi-tehetség nagyon kevés akad a kalandos szellemű vállalkozók tömegében. A legtöbb elhullat közben, vagy végül bejut valamelyik stúdióba, ahol "extra"-t játszhat és a megáldott milliók helyett, szerényen megelégszik, ha naponta háromszor meleg ételhez juthat.

A mozi bátran nevezhetjük a leginternacionálisabb művészetnek. A néma színpadon a világ minden nyelvét megértik és a mozi-színész nem egyetlen nemzetnek vagy nemzetiségnek, hanem az egész egyetemes emberiségnek játszik. A Berlinben készült német filmek óriási sikereket aratnak Amerikában és az Universal City-ben, vagy Hollywoodon készült amerikai filmeket tőri magát Budapest népe. Epp ezért különös, szinte érthetetlen, hogy a magyar zseni, amely a művészetek minden ágában oly előkelő helyet vívott ki magának, nem érvényesült eddig kellő mértékben a moziban. Amíg a legelőkelőbb Broadway művészek sorában sűrűn találkozunk magyarokkal, amíg a magyar festőművészet óriási sikereket ért el Amerikában, amíg a magyar zene meghódította már fél Amerikát, addig hiába keresünk a legóriásibb, a legjobb telesházzal is, magyar csillagokat a mozi derült égen.

Ami késik, nem mulik azonban. Nem mondhatjuk, hogy teljesen hátraszorultak a magyarok az amerikai mozi-piacon. Egy-két magyar mozi-gép-operátor, — ami épp oly nagy és komoly művészet, mint maga a mozi-játszás, — nagy sikereket

ket aratott már a legelőkelőbb stúdiókban és némi vigasz lehet az is, hogy viszont a nagy mozi-vállalkozók, a producerek sorában, két előkelő magyar származású amerikai polgár foglal helyet.

Ami késik, nem mulik. Az első hódító lépések megtörténtek már és tulajdonképpen arról akarunk beszámolni ennek az alkalmi cikknek kereteiben.

Ki nyomoztuk, hogy legalább két tucat pompás, gyönyörű magyar leány "dolgozik" a különböző stúdiókban, Los Angeles környékén. Ezek a magyar leányok, akik mind hosszú idő óta élnek Amerikában és java részük itt járt iskolába, — sajnos, csak az "extrák" sorába tartoznak és nagy-néha juttak egy-egy jelentéktelen, kisebb szerephez. Az csak természetes, hogy az "extrák" sorában a világ minden nemzetének képviselőjével találkozhatunk, hisz a csábítás ereje sokkal erősebb az idealizmusra hajló európai lélekben, mint a gyakorlat, rideg iskolájában felnőtt amerikai gondolkodásban.

Két magyar leány azonban akadt a sok közül, aki máris kivált a szűrék tömegéből, akiket névvel ismer a mozi-világ minden beavatott tudósa, akiknek képét leközlök a "Moving Picture Magazine"-ok, akik azon az úton járnak, mely fel-felvezet, a csillagok birodalmába.

Rendkívül érdekes ennek a két magyar leánynak az esete.

A Los Angelesben megjelenő "Evening Press" című napilap nagy szépségversenyt rendezett az elmúlt tavasszal. A szépségversenyre az esábitotta a legtöbb californiai szépséget, hogy a feltételek szerint, a hét legszebb leány "chance"-t kap a moziban. A verseny hét helyezettjét kipróbálja az Ince-féle hatalmas stúdió és minden egyes győztes egy-egy kis szerephez jut a mozi-vállalat legújabb darabjában. A szépségversenyt óriási figyelemmel kísérte nemcsak Los Angelesnek, hanem az összes stúdió városoknak népe. Rengeteg leány pályázott és tekintettel arra, hogy California hemzseg a szébbnél-szebb leányoktól, ugyancsak nehéz feladat elé kerültek a szigorú bírák.

A verseny óriási meglepetéssel végződött, de legnagyobb mértékben a Californiában élő amerikai-magyarokat lepte meg, amennyiben a győztesek sorába két magyar leány került. Mary Bixley nyerte a második és Elizabeth Kosik a hetedik díjat.

A verseny eredményéről napokig beszéltek Los Angelesben, végre azonban napirendre térték felette az emberek és a győztesek megkezdhetik a munkát a stúdióban. Mind a két magyar leány azonnal szerepet kapott Ince vállalatánál.

Kosik Erzsike legelső szereplése óriási sikerrel járt. Határozott tehetségén kívül rendkívül elősegítette az a körülmény, hogy a megszólalásig hasonlított az amerikai mozivilág legnagyobb csillagához: Mary Pickfordhoz. Egész Los Angeles nem is hívja már másképp, mint a "kis Mary Pickford". Az első sikert nyomom követte a második. A próba-fel-lépés annyira sikerült, hogy azonnal szerződést kínáltak részére és ma már Universal City-ben játszik a gép előtt napról-napra. Az előnyomulás nem megy azonban oly gyors iramban, mint az álmodozók megálmadják. Kosik Erzsike határozott tehetség, de neki is ki kell bójólnia azt az időt, amíg neve egykorban ragyog majd a többi mozi-csillagok nevével.

Mary Bixley, a másik magyar leány, ugyan-

KOSIK ERZSIKE

MARY BIXLEY

csak megálotta a helyét, több stúdióban játszott már és neki is nagy jövőt jósolnak a mozi tudósai. Mary Bixley fejedelmi termete nem egy "style Show"-nál érvényesült már a millió dolláros, pompás Grauman Theatre-ben.

De nemcsak a gyengébb nemből kerültek ki a magyarság uttörői az amerikai mozi mezején. Az amerikai magyarok bizonyára több ízben találkoztak már azzal a honfitársukkal a mozi vásznon, aki sűrűn szerepel és kitűnően szerepel az úgynevezett "vadnyugati" képekben. William S. Hart-nak, a legnépszerűbb amerikai "cow-boy" művészek stúdiójában dolgozik ez a magyar, akitnek neve: Fischer Lajos. Kalandos, vadregényes életet ment keresztül ez a magyar fiú, míg a moziba került. Nem is Magyarországon született hanem a délamerikai Argentína Santa Roz városában, 1893 január 15-én. Tizenegy esztendőskorát itt együtt magyar szülőkkel Fischer Lajos és ekkor megszökött hazulról. Sokáig kóborolt Buenos Ayresben a magyar fiú, míg a sors össze nem hozta egy hajóskapitánnyal, aki az első "job"-ot adta neki: pucér lett a hajón.

Egy esztendőig járt a tengerreket Fischer Lajos, aki közben szörnyen megbarátkozott egy másik matrózzal, aki mexikói indián származású volt, a Yakee indiánok törzseiből. A két ember annyira megszerette egymást, hogy amikor a gelatos Mexico Salina Cruz kikötőjéhez érkezett, elhatározták, hogy elhagyják a hajót és utnak indulnak a Yakee indiánok otthona felé. Salina Cruzban lovakat vásároltak a kalandos szellemű gyerek-ifjak és harminckét teljes napon keresztül ugyancsak erős iramban nyargaltak, míg a végállomásra érkeztek. A harminckét napi "utazás" nem volt szegény komoly kalandokban. A leglehetetlenebb, vad vidékeken vágattak keresztül: hegyeket másztak és folyókat usztak meg. Rengeteg ragadozó vadállattal találkoztak és különösen a hihetetlen elszaporodott kigyók fenyegettek minden lépésüket. Mexiconak ezen a vidékén borzasztóan elszaporodtak a "Sentape" kigyók, melyek hasonlítanak a csörgő-kigyókhöz, de még azoknál is veszedelmesebb eszű-mászók.

A két bátorlelkű fiú azonban, a rettenetes kimerültségtől eltekintve, szerencsésen "haza" érkeztek. Az indián azonnal szüleinek sátrába vettette a magyar fiút. A Yakee indiánok nem tartoznak a legszelidebb emberek közé, de szeretettel vették körül azt a "sápadt arcú" ifjút, akit a saját vérük hozott közbéjük. Tizenöt esztendőskorától egész huszonegy éves koráig a vad hegyek között, az indiánok társaságában élt Fischer Lajos. Ekkor azonban elfogta a vágy a "civilizáció" után és nyíltan megmondta indián barátjának, hogy bármennyire szereti is rézbőrű testvéreit, akik igazán nagyon jók voltak hozzá, tovább megy és lehetőleg valamelyik szarvasmarha ranch-ban keres foglalkozást. Az indián fiú nem

akarta elhagyni pártját — vele ment. Erzekény búcsút vettek a derék Yakee törzs tagjaitól és három heti lovaglás után átérték a határt: Texas állam El Paso városában pihentek meg. Csakhamar job-hoz jutott a két fiú, Fischer Lajosból elsőrangú "branco bustet" és cow-boy lett. Nyugtalan vérük nem engedte meg azonban a hosszú pihenést.

Néhány hónap munka után ismét Jóra ültek, búcsút mondtak Texasnak és meg sem álltak Colorado állam Trinidad nevű városában. Ettől a várostól 19 mérföldnyire, a John Ranch-en ismét munkába álltak, de megint csak néhány hónapig bírták ki és utána ismét nyergeltek. Ezúttal Wyoming állam Buffalo nevű városába mentek. Wyomingban három ranch-en is dolgoztak a fiúk és kihúzták egy teljes esztendőig és csak azt után vonultak át Montana államba.

Még Oregont is megjárták, amikor elhatározták, hogy itt az ideje annak, hogy "haza" nézzenek, hogy meglátogassák igaz barátait, a Yakee indiánokat. Felnyergelték lovaikat és megindultak visszafelé: Mexico irányába. Szerencsésen elkerültek a határon, de talán öt mérföldet lovagoltak mexicói földön, amikor Vakanusi községnél fegyveres lovas-csapat vette őket körül. A marcona arcú, rongyos ruhájú, lesült bőrű mexicóiak azonnal célba vették őket és már-már úgy látszott, hogy minden további tekeretia nélkül agyonlövők őket. Valószínűleg látszott ez a szomorú eset, mert a mexicóiak közül többen azonnal azt kiabálták: Lőjükk agyon őket. Mások azt ordították, hogy fel kell akasztani őket. Addig vitáztak az akasztás és az agyonlövés körül, míg végre szökhöz juthattak a magyar fiú, aki körömszakadtáig bizonygatták, hogy olyan ártatlan, mint a ma született gyermek. A könyörgésnek az lett az eredménye, hogy a mexicóiak kijelentették, hogy az indián fiút nem bántják, mert az hasonlít hozzájuk, de a magyar fiúnak "gyanus képe" van, — azt el kell pusztítani, az egy áruló "gringo". (Ez a csufneve az amerikaiaknak, a yankeeknek Mexicóban.)

Az indián fiú azonban védelmére kelt a halála itél barátságának. Váltig bizonygatták, hogy az nem "gringo", hanem magyar. — esztendő óta együtt él vele és a Yakee indiánok nevelték fel mindkettőjüket a hegyek között.

Tanákoszásra vonultak vissza a mexicóiak és végül úgy döntöttek, hogy nem bántják a két fiút, de velük kell nekik jönni, be kell lépniük a bandába. Két nap múlva tudták csak meg a kalandra vágó ifjak, hogy Villa bandájába koveredtek és nem messze tőlük táboroz az egész — mintegy háromezer főny — "hadserég". Rettenetes idők következtek. A bandáit követő munkába voltak, egyik éjszakai kirándulást a másik után rendeztek és a nagy vérengzések középpontjában sebesült meg a magyar fiú. Indián barátja sokkal rosszabbul járt; egyik éjjeli támadásban agyonlőtték. Egy teljes esztendőig tartott a szörnyű idő, míg végül, amikor az amerikai határ közelében táborozott a sereg, meg tudott szököni Villa birodalmából az elkeseredett fiú.

A szörnyű esztendő után, Arizona államban telepedett le, ahol több mint egy esztendőig dolgozott a ranch-en. Itt is csakhamar megbarátkozott egy amerikai cow-boy-jal, akinek egyetlen álma a mozi volt és aki mindenáron cow-boy színes akart lenni. Ez az amerikai fiú végül el-

indult Los Angeles felé és teljesült életének legnagyobb vágya: mint cow-boy színészt alkalmasták egyik stúdióban. Alig dolgozott egy-két hétig az új mozi-művész, máris levelet írt barátjának és elhozatta őt is Los Angelesbe.

Két és fél esztendővel ezelőtt érkezett az amerikai mozivilág fővárosába Fischer Lajos. William S. Hart stúdiójában azonnal munkához jutott és azóta szakadatlanul dolgozik a moziban. A magyar fiú kitűnő lovas, nagyszerű cselövő és az összes cow-boy trükkök alapos ismerője és nagy jövőt jósolnak neki a "vadnyugati" filmek szerepkörében.

Ezentúl tehát, ha a népszerű cow-boy képeket nézzük, figyeljük meg, nincse a szereplők között, a valóban kalandos életű, tengernyi viszontagságon keresztülment magyar fiú: Fischer Lajos.

Megkezdtek tehát újat az amerikai moziban is a magyar östetehetűek és előrelátható bizonyosság, hogy nem kell már sokáig várniuk, feltűnik a magyar csillag is, Amerika mozivilágának ragyogó égen.

De ezzel az írásunkkal semmiképpen sem akarjuk arra bixtatni a vállalkozó szellemű magyar leányokat és kalandra vágó fiúkat, — hogy intezzenek most már rohamot az amerikai mozi ellen. Los Angelesben, New Yorkban és Chicagóban ezerszámra lézengnek azok a szerencsétlen nők és férfiak, akik leküzdhetetlen vágy hajtott — a mozi felé. Ezer és ezer amerikai leány és fiú, válik hűtlenné a meleg, a biztos családi fészekhez, hogy "szerepet próbáljon" a moziban. És mi a vég? Ezer elszánt ember közül, — akik mind kivétel nélkül nagy tehetséget éreznek magukban, — kilencszáz kilencvenkilenc a csalódottak óriási táborába kerül. Ezek a csalódottak azután esztendőken keresztül lézengnek a stúdiók környékén és boldogok, ha néhanapján észreveszik őket és őt, vagy még kevesebbet dollárokkal váltathatják fel művészetükért. Az erősebb jellemek, a komolyak, előbb-utóbb belátják csalódásukat, önmaguk megállapítják, hogy nincs mit keresniük a csillagok világában — és visszaternek hasznos polgári foglalkozásukhoz, a mozin kívül élő világban igyekeznek kenyeret biztosító elhelyezést találni.

Nehéz, küzdelmes pálya a mozi-színész pályája, de mint a mindennapi élet minden megnyilvánulásában, itt is ösmerünk kivételeket. Az igazi tehetség minden pályán gyorsan halad előre és megtalálja az érvényesüléshez vezető utat. Késztelen, hogy szüdesítse a mozi jövőjének perspektíváját, a mozi nem volt, hanem lesz. Az igazi érvényesülés idejét a jövőben keresethűk csak és esztendőken keresztül még folyton szaporodni és szaporodni fog azoknak a száma, akiknek kenyeret, vagy kalásost adhat a huszadik századnak ez a csodás ipara, mely a jelen leghódítóbb művésze.

A magyar kultúra dusvirág hajtásait most kezd megösmerni Amerika népe. Ezidén, — amint azt a Szabadság több alkalommal megírta már, — világ színpadja életének igazi központján: a newyorki Broadway-n, — egész sereg magyar drámai munka került bemutatásra. A tavalyi new yorki szezon legnagyobb sikere, magyar ember munkájához, — Molnár Ferenc "Liliom" -ához fűződik és ezidén egyremásra kerülnek majd előadásra a magyar színpadi szerzők, magyar muzsikusok munkái.

Beszedes sámpad után, bizonyára a néma színpad is sorakerül. A magyar faj hódító erejének legjellemzőbb saját-sága, hogy nem áll meg a fele-telen: lépésről lépésre halad és folyton újabb és újabb tömegeket készlet előismerése a maga oldala mellett. Amerikában rengeteg magyar östetehetség szunnyad. Az amerikai-magyar egyszerű munkásemberek itt született, vagy itt nevelt gyermekei erős kezekkel döngetik a kapukat, melyeken keresztül az amerikai élet, az amerikai művészet dollárteremtő virágokertjébe juthat.

Kosik Erzsike, a "kis Mary Pickford", a pompás Mary Bixley és az ezer kalandot át-él Fischer Lajos, az amerikai-magyarok első részlőhódítói az amerikai mozi birodalmában. Reméljük és hisszük, hogy sokan következnek még utánuk, hogy a modern idők legnagyobb művészetében sűrűn találkozunk a magyar törzs hajtásával.

Bekövetkezik még az az idő Amerikában, hogy nemcsak a bányák mélysegeiben, a vashókok és acélgyárak poklaiban érvényesül a magyar tehetség és erő, hanem a művészetek minden ágában is. És amilyen becsületes, jó nevet szerzett a magyar népek, a magyar munkás, a magyar föld egyszerű gyermeke, ugyanolyan nevet vívunk majd ki a magyar zseni világhódító képviselői.

akarta elhagyni pártját — vele ment. Erzekény búcsút vettek a derék Yakee törzs tagjaitól és három heti lovaglás után átérték a határt: Texas állam El Paso városában pihentek meg. Csakhamar job-hoz jutott a két fiú, Fischer Lajosból elsőrangú "branco bustet" és cow-boy lett. Nyugtalan vérük nem engedte meg azonban a hosszú pihenést.

Néhány hónap munka után ismét Jóra ültek, búcsút mondtak Texasnak és meg sem álltak Colorado állam Trinidad nevű városában. Ettől a várostól 19 mérföldnyire, a John Ranch-en ismét munkába álltak, de megint csak néhány hónapig bírták ki és utána ismét nyergeltek. Ezúttal Wyoming állam Buffalo nevű városába mentek. Wyomingban három ranch-en is dolgoztak a fiúk és kihúzták egy teljes esztendőig és csak azt után vonultak át Montana államba.

Még Oregont is megjárták, amikor elhatározták, hogy itt az ideje annak, hogy "haza" nézzenek, hogy meglátogassák igaz barátait, a Yakee indiánokat. Felnyergelték lovaikat és megindultak visszafelé: Mexico irányába. Szerencsésen elkerültek a határon, de talán öt mérföldet lovagoltak mexicói földön, amikor Vakanusi községnél fegyveres lovas-csapat vette őket körül. A marcona arcú, rongyos ruhájú, lesült bőrű mexicóiak azonnal célba vették őket és már-már úgy látszott, hogy minden további tekeretia nélkül agyonlövők őket. Valószínűleg látszott ez a szomorú eset, mert a mexicóiak közül többen azonnal azt kiabálták: Lőjükk agyon őket. Mások azt ordították, hogy fel kell akasztani őket. Addig vitáztak az akasztás és az agyonlövés körül, míg végre szökhöz juthattak a magyar fiú, aki körömszakadtáig bizonygatták, hogy olyan ártatlan, mint a ma született gyermek. A könyörgésnek az lett az eredménye, hogy a mexicóiak kijelentették, hogy az indián fiút nem bántják, mert az hasonlít hozzájuk, de a magyar fiúnak "gyanus képe" van, — azt el kell pusztítani, az egy áruló "gringo". (Ez a csufneve az amerikaiaknak, a yankeeknek Mexicóban.)

Az indián fiú azonban védelmére kelt a halála itél barátságának. Váltig bizonygatták, hogy az nem "gringo", hanem magyar. — esztendő óta együtt él vele és a Yakee indiánok nevelték fel mindkettőjüket a hegyek között.

Tanákoszásra vonultak vissza a mexicóiak és végül úgy döntöttek, hogy nem bántják a két fiút, de velük kell nekik jönni, be kell lépniük a bandába. Két nap múlva tudták csak meg a kalandra vágó ifjak, hogy Villa bandájába koveredtek és nem messze tőlük táboroz az egész — mintegy háromezer főny — "hadserég". Rettenetes idők következtek. A bandáit követő munkába voltak, egyik éjszakai kirándulást a másik után rendeztek és a nagy vérengzések középpontjában sebesült meg a magyar fiú. Indián barátja sokkal rosszabbul járt; egyik éjjeli támadásban agyonlőtték. Egy teljes esztendőig tartott a szörnyű idő, míg végül, amikor az amerikai határ közelében táborozott a sereg, meg tudott szököni Villa birodalmából az elkeseredett fiú.

A szörnyű esztendő után, Arizona államban telepedett le, ahol több mint egy esztendőig dolgozott a ranch-en. Itt is csakhamar megbarátkozott egy amerikai cow-boy-jal, akinek egyetlen álma a mozi volt és aki mindenáron cow-boy színes akart lenni. Ez az amerikai fiú végül el-

indult Los Angeles felé és teljesült életének legnagyobb vágya: mint cow-boy színészt alkalmasták egyik stúdióban. Alig dolgozott egy-két hétig az új mozi-művész, máris levelet írt barátjának és elhozatta őt is Los Angelesbe.

Két és fél esztendővel ezelőtt érkezett az amerikai mozivilág fővárosába Fischer Lajos. William S. Hart stúdiójában azonnal munkához jutott és azóta szakadatlanul dolgozik a moziban. A magyar fiú kitűnő lovas, nagyszerű cselövő és az összes cow-boy trükkök alapos ismerője és nagy jövőt jósolnak neki a "vadnyugati" filmek szerepkörében.

Ezentúl tehát, ha a népszerű cow-boy képeket nézzük, figyeljük meg, nincse a szereplők között, a valóban kalandos életű, tengernyi viszontagságon keresztülment magyar fiú: Fischer Lajos.

Megkezdtek tehát újat az amerikai moziban is a magyar östetehetűek és előrelátható bizonyosság, hogy nem kell már sokáig várniuk, feltűnik a magyar csillag is, Amerika mozivilágának ragyogó égen.

De ezzel az írásunkkal semmiképpen sem akarjuk arra bixtatni a vállalkozó szellemű magyar leányokat és kalandra vágó fiúkat, — hogy intezzenek most már rohamot az amerikai mozi ellen. Los Angelesben, New Yorkban és Chicagóban ezerszámra lézengnek azok a szerencsétlen nők és férfiak, akik leküzdhetetlen vágy hajtott — a mozi felé. Ezer és ezer amerikai leány és fiú, válik hűtlenné a meleg, a biztos családi fészekhez, hogy "szerepet próbáljon" a moziban. És mi a vég? Ezer elszánt ember közül, — akik mind kivétel nélkül nagy tehetséget éreznek magukban, — kilencszáz kilencvenkilenc a csalódottak óriási táborába kerül. Ezek a csalódottak azután esztendőken keresztül lézengnek a stúdiók környékén és boldogok, ha néhanapján észreveszik őket és őt, vagy még kevesebbet dollárokkal váltathatják fel művészetükért. Az erősebb jellemek, a komolyak, előbb-utóbb belátják csalódásukat, önmaguk megállapítják, hogy nincs mit keresniük a csillagok világában — és visszaternek hasznos polgári foglalkozásukhoz, a mozin kívül élő világban igyekeznek kenyeret biztosító elhelyezést találni.

Nehéz, küzdelmes pálya a mozi-színész pályája, de mint a mindennapi élet minden megnyilvánulásában, itt is ösmerünk kivételeket. Az igazi tehetség minden pályán gyorsan halad előre és megtalálja az érvényesüléshez vezető utat. Késztelen, hogy szüdesítse a mozi jövőjének perspektíváját, a mozi nem volt, hanem lesz. Az igazi érvényesülés idejét a jövőben keresethűk csak és esztendőken keresztül még folyton szaporodni és szaporodni fog azoknak a száma, akiknek kenyeret, vagy kalásost adhat a huszadik századnak ez a csodás ipara, mely a jelen leghódítóbb művésze.

A magyar kultúra dusvirág hajtásait most kezd megösmerni Amerika népe. Ezidén, — amint azt a Szabadság több alkalommal megírta már, — világ színpadja életének igazi központján: a newyorki Broadway-n, — egész sereg magyar drámai munka került bemutatásra. A tavalyi new yorki szezon legnagyobb sikere, magyar ember munkájához, — Molnár Ferenc "Liliom" -ához fűződik és ezidén egyremásra kerülnek majd előadásra a magyar színpadi szerzők, magyar muzsikusok munkái.

Beszedes sámpad után, bizonyára a néma színpad is sorakerül. A magyar faj hódító erejének legjellemzőbb saját-sága, hogy nem áll meg a fele-telen: lépésről lépésre halad és folyton újabb és újabb tömegeket készlet előismerése a maga oldala mellett. Amerikában rengeteg magyar östetehetség szunnyad. Az amerikai-magyar egyszerű munkásemberek itt született, vagy itt nevelt gyermekei erős kezekkel döngetik a kapukat, melyeken keresztül az amerikai élet, az amerikai művészet dollárteremtő virágokertjébe juthat.

Kosik Erzsike, a "kis Mary Pickford", a pompás Mary Bixley és az ezer kalandot át-él Fischer Lajos, az amerikai-magyarok első részlőhódítói az amerikai mozi birodalmában. Reméljük és hisszük, hogy sokan következnek még utánuk, hogy a modern idők legnagyobb művészetében sűrűn találkozunk a magyar törzs hajtásával.

Bekövetkezik még az az idő Amerikában, hogy nemcsak a bányák mélysegeiben, a vashókok és acélgyárak poklaiban érvényesül a magyar tehetség és erő, hanem a művészetek minden ágában is. És amilyen becsületes, jó nevet szerzett a magyar népek, a magyar munkás, a magyar föld egyszerű gyermeke, ugyanolyan nevet vívunk majd ki a magyar zseni világhódító képviselői.

A MAGYAR COW-BOY SZÍNÉS

FISCHER LAJOS

